

Valstybinis aplinkos sveikatos centras

***Sveikatos priežiūros specialisto,
dirbančio mokykloje,
darbo planavimas***

Metodinės rekomendacijos

Vilnius
2006

ISBN 9986-649-19-6

UDK 371.4:614.2(474.5)
Ma94

Parengė:

*Erikas Mačiūnas
Rasa Mikulskienė
Rima Mačiūnienė*

Recenzavo:

*dr. Bronius Morkūnas
Užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės centro direktorius
doc. dr. Robertas Petkevičius
PSO atstovas Lietuvoje*

© Valstybinis aplinkos sveikatos centras
**Sveikatos priežiūros specialisto, dirbančio mokykloje, darbo
planavimas. Metodinės rekomendacijos**

TURINYS

ĮVADAS / 5

I. SAŲOKOS IR JŲ APIBRĖŽIMAI / 7

II. SVEIKATOS PRIEŽIŪROS MOKYKLOSE ORGANIZAVIMO YPATYBĖS / 8

III. DARBO PLANAVIMAS / 14

IV. DARBO PLANO PRIEMONIŲ SAŲAŠO ANALIZĖ / 19

V. DARBO PLANO FORMA IR STRUKTŪRA / 22

VI. MOKINIŲ SVEIKATOS SPECIALISTO DARBO PLANO PRIEMONĖS IR
ĮGYVENDINIMO ALGORITMAI / 30

1. Sveikatinimo veiklos metodinių konsultacijų mokytojams, mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams) teikimas bei metodinės ir informacinės medžiagos mokinių sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo klausimais kaupimas / 30
2. Informacijos sveikatos išsaugojimo bei stiprinimo klausimais teikimas ir šios informacijos sklaida (mokyklos stenduose, renginiuose, viktorinose ir pan.) mokyklos bendruomenei / 32
3. Mokyklos sveikatinimo projektų (programų) rengimo inicijavimas ir dalyvavimas juos įgyvendinant / 34
4. Pagalba mokiniams ugdant sveikos gyvensenos ir asmens higienos įgūdžius / 35
5. Mokinių maitinimo organizavimo priežiūra, skatinant sveiką mitybą bei sveikos mitybos įgūdžių formavimą / 36
6. Mokyklos aplinkos atitikties visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų reikalavimams vertinimas, dalyvavimas nustatant prioritetinius mokyklos aplinkos bei sąlygų gerinimo klausimus / 37
7. Pasiūlymų mokyklos vadovui dėl reikalingų priemonių, užtikrinančių traumų ir nelaimingų atsitikimų prevenciją mokykloje, teikimas / 39
8. Ugdymo proceso organizavimo atitikties visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų reikalavimams vertinimas / 40
9. Pagalba kūno kultūros mokytojams komplektuojant fizinio ugdymo grupes, informacijos dėl mokinių galimybės dalyvauti sporto varžybose teikimas kūno kultūros mokytojams / 40

10. Informacijos apie kasmetinius mokinių sveikatos profilaktinius patikrinimus kaupimas, informacijos apibendrinimas bei ne rečiau kaip 1 kartą per metus (mokslo metų pradžioje) pateikimas mokyklos bendruomenei bei kitoms institucijoms teisės aktu nustatyta tvarka / 41
  11. Asmens sveikatos priežiūros įstaigų specialistų rekomendacijų dėl mokinių sveikatos pateikimas klasės auklėtojui (mokytojams) bei šių rekomendacijų įgyvendinimo priežiūra mokykloje / 42
  12. Lėtinių neinfekcinių ligų rizikos veiksnių (alkoholio, tabako, narkotikų vartojimas ir kt.) paplitimo nustatymas / 43
  13. Dalyvavimas mokyklos prevencinio darbo grupėse, sprendžiančiose mokinių psichologines, adaptacijos ir socialines problemas / 44
  14. Pagalba organizuojant mokinių imunoprofilaktiką / 45
  15. Informacijos visuomenės sveikatos centrui apskrityje teikimas, įtarus užkrečiamąją ligą ar apsinuodijimą mokykloje / 45
  16. Visuomenės sveikatos centro apskrityje specialistų nurodytų užkrečiamųjų ligų epidemiologinės priežiūros priemonių įgyvendinimas mokykloje / 46
  17. Pirmosios medicinos pagalbos teikimas ir koordinavimas / 47
- Mokinių sveikatos specialisto, dirbančio mokykloje, pavyzdinis darbo planas / 49
- Literatūra / 60

ĮVADAS

Esminis šiuolaikinės visuomenės sveiktos stiprinimo bruožas – ne tik įveikti ligas, bet ir ieškoti būdų, kaip nuo pat mažens saugoti ir stiprinti savo ir kitų sveikatą. Daugeliu atvejų bendrojo lavinimo mokykla yra pagrindinė vaikų socializacijos institucija tinkamai puoselėti vaikų sveikatą, formuoti sveikos gyvensenos ir kitus gyvenimo įgūdžius.

Visuomenės sveikata siekia gerinti gyventojų sveikatą ir jos ribos šiuo metu labai išsiplėtė. Šiuolaikinė visuomenės sveikatos priežiūra reikalauja įtraukti įvairių sričių specialistus ir bendruomenę (tarp jų ir naujus dalyvius). Organizuojant sveikatos priežiūrą mokykloje, būtina suprasti, kad sveikatos priežiūros specialistai, dirbantys mokykloje (toliau – mokinių sveikatos specialistas), turi dirbti ne tik su vaikais, bet ir su tėvais, ir su mokytojais. Būtina taikyti komandinį darbo principą ir pagalvoti dėl priemonių, skatinančių mokyklos bendruomenę (tėvus, mokytojus) įsitraukti į sveikatinimo veiklą. Turi būti taikomi nauji mokymo metodai (pvz., probleminis mokymas, situacijų modeliavimas ir pan.), kurių tikslas – socialinių įgūdžių, atsparumo ugdymas. Mokinių sveikatos specialistas neturėtų užsiimti ugdymo proceso, mokyklos aplinkos atitikties visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų reikalavimams vertinimu. Tai galėtų būti daroma tik išryškėjus mokinių sveikatos sutrikimams, esant labai blogai būklei mokykloje. Visi šie veiksniai išplečia visuomenės sveikatos galimybes ir dažnai remiasi skirtingomis teorijomis ir prielaidomis. Sveikatos priežiūra mokykloje turi būti vykdoma kiek įmanoma planingai, net ir atskiros akcijos ar kampanijos taip pat geriau pavyksta, kai jos būna numatytos iš anksto ir atitinkamai pasiruošta. Kartais numatant savo

veiksmus reikėtų nustatyti ne tik vykdytojus, bet ir tikslinę grupę (vaikai, tėvai, mokytojai), kuriai bus taikoma priemonė.

Organizuojant darbą mokykloje, būtina suvokti, kad nesergančių mokinių, mokytojų ar mokinių tėvų poreikis saugoti ir stiprinti sveikatą yra neapibrėžtas, nėra aiškaus ligų profilaktikos veiklos poreikio arba manoma, kad visuomenės sveikatos priežiūra (pvz.: draudimas rūkyti ar testavimas narkotikams nustatyti ir t.t.) riboja jų laisvę. Mokinių sveikatos specialistas nagrinėja mokyklos bendruomenę apskritai, statistiškai, ir mokiniai, jų tėvai ar mokytojai nesuvokia, jog tai susiję ir su jais.

Kiekvienas mokinių sveikatos specialistas galėtų patvirtinti, kad dirba labai įtemptai, trūksta laiko ir pan. Vis tik didžiausia organizatorių, kuriais turi tapti mokinių sveikatos specialistas, problema yra darbo laiko valdymas ir efektyvus panaudojimas. Paprastai pritrūksta laiko įvertinti laiko trūkumo priežastis ir mokytis taikyti efektyvius savo veiklos organizavimo bei laiko valdymo būdus, o labai padidėjus ligų profilaktikos apimtims, mokinių sveikatos specialisto veikla tampa išbarstyta, o tai apsunkina visuomenės sveikatos priežiūros efektyvumą. Dar daugiau, visuomenės sveikata visuomet būdavo sudėtinga dėl jos sąlyginio nematomumo ir neapibrėžtumo. Dažniausia labai ilgai užtrunka, kol pasireiškia mokinių sveikatos specialisto intervencijos pasekmės, todėl jas sunku susieti su tam tikromis veiklos formomis, tačiau tai gali būti pasiekta tik kryptingai veikiant ir efektyviai panaudojant savo darbo laiką.

Metodinės rekomendacijos parengtos siekiant padėti mokinių sveikatos specialistams racionaliai ir kokybiškai planuoti savo darbą, įgyvendinant Sveikatos priežiūros mokykloje tvarkos apraše [24], patvirtinto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos

švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. V-1035/ISAK-2680, nustatytas visuomenės sveikatos priežiūros specialisto funkcijas.

I. SAŲOKOS IR JŲ APIBRĖŽIMAI

Šiose metodinėse rekomendacijos vartojami terminai ir apibrėžimai:

deontologija – profesinė medicinos darbuotojų etika, jų pareigų ir elgesio principai, normos; medicinos etika;

planavimas – kiek įmanoma sisteminis procesas, kurio paskirtis nustatyti siektinus tikslus bei veiksmus;

planas – kuriam nors laikui nustatyta darbų apimtis, siektini rezultatai, užduoties vykdymo tvarka;

strategija – bendrasis kovos arba kitokios veiklos planas, tokio plano kūrimas ir vykdymas;

mokinių sveikatos specialistas – asmens ar visuomenės sveikatos priežiūros specialistas, dirbantis mokykloje;

šeimos planavimas – plano, kuriame nurodoma, kaip išvengti nepageidautinų nėštumų, reguliuoti laikotarpius tarp jų, nustatyti vaikų skaičių šeimoje, sudarymas [13];

taktika – visuomenės veiklos, elgesio būdai, metodai, pasirenkami kaip tinkamiausi tikslui pasiekti;

vadyba – paslaugų organizavimas ir valdymas; jų principų, metodų, priemonių ir formų visuma.

II. SVEIKATOS PRIEŽIŪROS MOKYKLOSE ORGANIZAVIMO YPATYBĖS

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme nustatyta, kad sveikatos priežiūrą mokykloje turi vykdyti aukštąjį išsimokslinimą įgiję visuomenės sveikatos priežiūros specialistai. Atitinkamai sveikatos priežiūrai mokykloje nebepriskirtos funkcijos, kurios anksčiau užimdavo didžiausią darbo dalį. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistas, dirbantis mokykloje, neturi atlikti kasmetinio mokinių sveikatos tikrinimo ar juos vakcinuoti. Savaimė suprantama, kad teisės akto priėmimas negali iš karto pakeisti padėtį, suprantama ir tai, kad sisteminė reforma reikalauja daugelio veiksmų, todėl Švietimo įstatymo pakeitimas tik sukūrė prielaidas sveikatos priežiūrai mokyklose kisti.

Pakitus sveikatos priežiūros mokykloje organizavimo pobūdžiui ir jo teisiniam reglamentavimui, Sveikatos apsaugos ministerija pavedė Valstybiniam aplinkos sveikatos centrai, koordinuojančiam sveikatos priežiūros mokykloje įgyvendinimą, surinkti informaciją iš savivaldybių apie sveikatos priežiūros specialistus, 2004 metais dirbusius mokyklose. Tai pirmoji situacijos analizė ir identifikavimas šalyje. Savivaldybių pateiktais duomenimis, mokyklose kaip pagrindiniame darbe dirbo 559 mokinių sveikatos specialistai ir 141 specialistas antraeilininkas. Aukštąjį išsilavinimą turėjo tik 20 specialistų. Tai gydytojai pediatrai, terapeutai, kineziterapeutė, sveikatos edukologai, biologijos mokytoja, reabilitacijos ir slaugos bakalaurai, taikomosios kūno kultūros ir sporto bakalauras ir tik 3 visuomenės sveikatos bakalaurai.

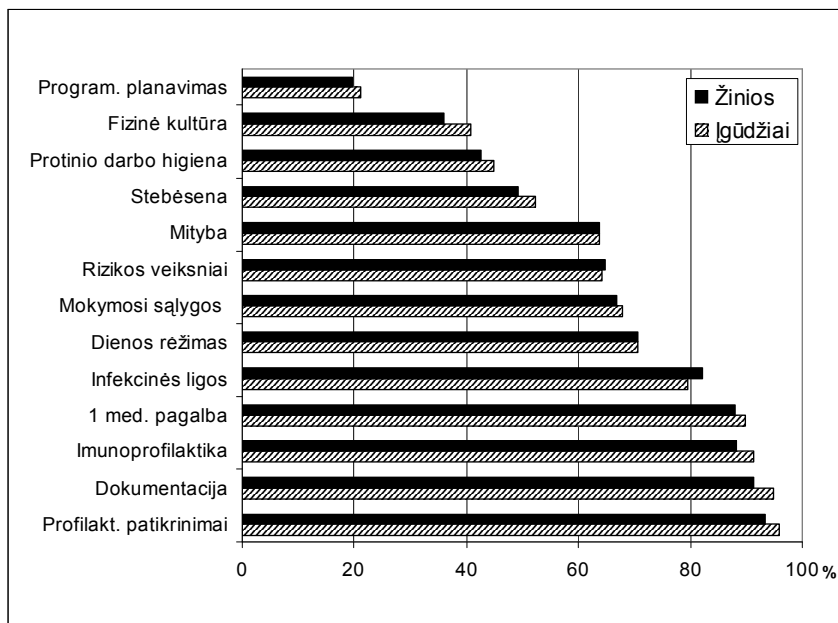
2005/2006 mokslo metų balandžio mėn. duomenimis, 1556 Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose mokėsi apie 562 tūkst., 84

profesinėse mokyklose – 44 tūkst. mokinių, sveikatos priežiūrą mokyklose 2005 m. vykdė 869 mokinių sveikatos specialistai, vienam specialistui teko ne daugiau kaip 1000 mokinių. Apie 90 proc. mokyklose dirbančių sveikatos priežiūros specialistų turėjo slaugytojo ar jam prilygintą išsilavinimą.

Nors siekiant užtikrinti tinkamą Lietuvos vaikų sveikatos priežiūrą, išleista daug įvairių teisės aktų, tačiau iki 2002 metų nebuvo atlikta išsamių mokyklose dirbančių bendruomenės slaugytojų veiklos tyrimų. 2002 metų pabaigoje Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto ir Valstybinio aplinkos sveikatos centro buvo atliktas bendruomenės slaugytojų, dirbančių mokyklose, veiklos ypatumų įvertinimo tyrimas [18]. Anoniminėje apklausoje dalyvavo 318 bendruomenės slaugytojų, dirbusių mokykloje arba jas aptarnavusių teritoriniu principu. Didžioji tyrimo dalyvių dalis (86,8 proc.) dirbo bendrosios praktikos slaugytojais. Dauguma respondentų turėjo medicinos felčerio (59,8 proc.), mažesnę dalis – medicinos sesers (28,9 proc.) specialybę. Atlikto tyrimo duomenimis, daugiausia respondentų (97,2 proc.) bendradarbiavo su apylinkės gydytojais. 80,3 proc. slaugytojų nurodė, kad juos visiškai tenkina toks bendradarbiavimas. Du trečdaliai (67,6 proc.) tyrimo dalyvių nurodė, o 58,1 proc. mokyklas teritoriniu principu aptarnaujančių respondentų pažymėjo, kad visada gauna metodinę ir konsultacinę paramą iš visuomenės sveikatos priežiūros specialistų. Tyrimo duomenimis, daugiausia savo darbo laiko bendruomenės slaugytojai skyrė pirmosios pagalbos teikimui ir profilaktiniams sveikatos tikrinimams – toms darbo sritims, kurioms jie turi geriausią teorinį ir praktinį pasirengimą.

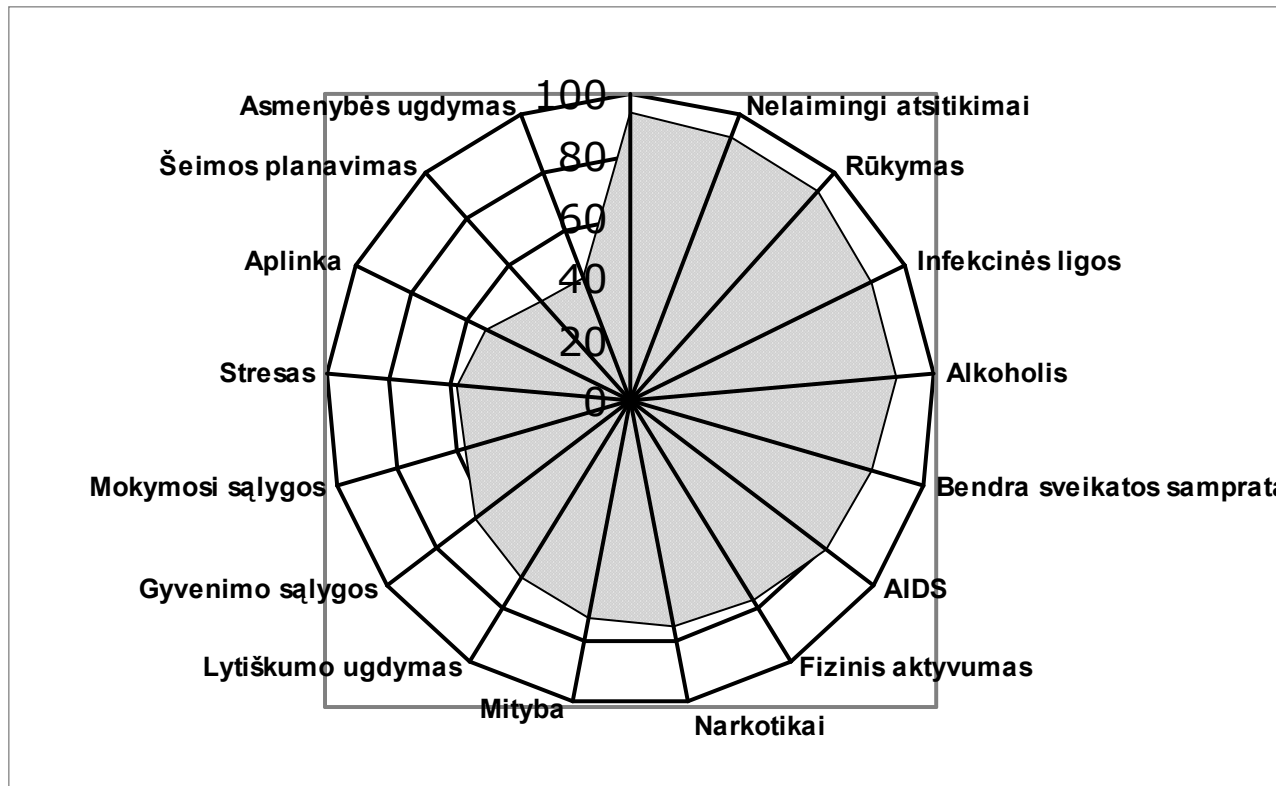
1 diagrama. Sveikatos priežiūros specialisto žinios ir praktiniai įgūdžiai

Beveik penktadalis (18,3 proc.) respondentų nurodė, kad imunoprofilaktika yra daugiausia laiko reikalaujanti jų veiklos sritis.

Tyrimo duomenimis, bendruomenės slaugytojai pasirenkę talkinti mokytojams asmens higienos, žalingų įpročių prevencijos klausimais, tačiau pasirengimas asmenybės ugdymo, šeimos planavimo temomis aiškiai nepakankamas. 22,1 proc. respondentų nurodė, kad nežino, ar mokykla turi kompleksinę sveikatos stiprinimo programą. Visi jie aptarnavo mokyklas teritoriniu principu. Be to, mokyklas teritoriniu principu aptarnaujantys sveikatos priežiūros specialistai savo veiklą orientavo į kasdienių darbų vykdymą.

2 diagrama. Sveikatos priežiūros specialisto kompetencija įvairiose srityse

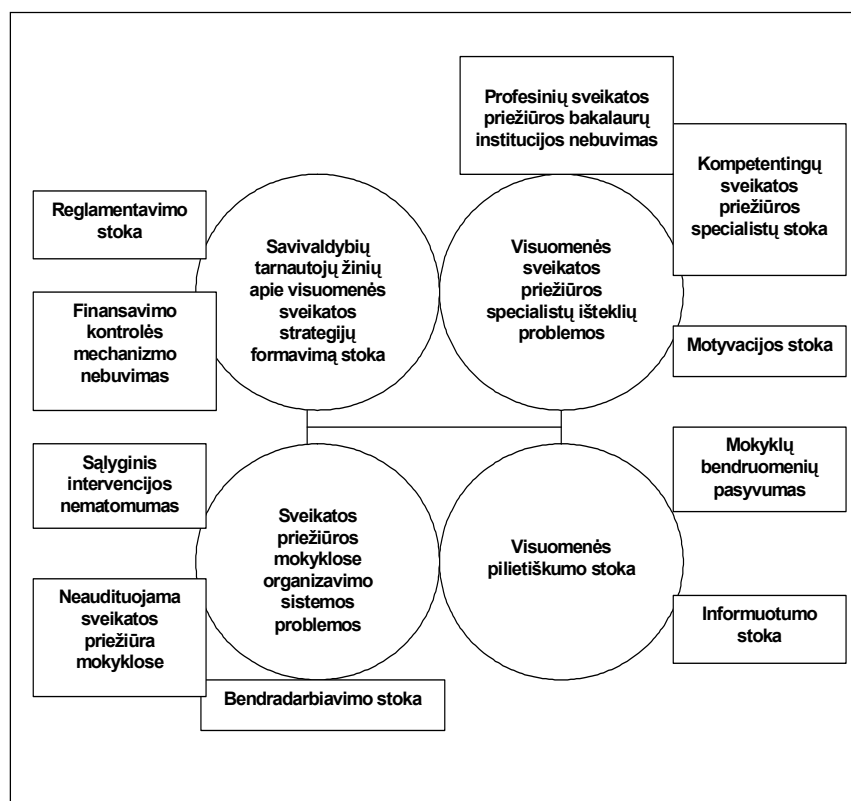

Tyrimas atskleidė opiausias mokinių sveikatos priežiūros problemas tiesioginių vykdytojų lygiu. Jis parodė, kad daugeliui bendruomenės slaugytojų trūksta gebėjimų planuoti, stebėti ir vertinti mokinių fizinį aktyvumą, protinį darbą sveikatinimo požiūriu, kad kas antras bendruomenės slaugytojas nurodė esąs nepasirengęs padėti mokytojams rengti vaikus šeimai, ugdyti sveiką gyvenseną, užtikrinti jų sveikatai palankias mokymosi sąlygas ir kt. Atlikta mokinių sveikatos specialisto veiklos mastelinė analizė parodė, kad jo veikla neatitinka teisės aktų apibrėžtų reikalavimų. Atsižvelgiant į teisės aktuose nustatytą mokinių sveikatos specialisto kompetenciją, viena iš pagrindinių jo funkcijų yra sveikatos vadyba. Tai susiję su objektyviomis ir subjektyviomis problemomis. Viena didžiausių problemų yra ta, kad, nors pagal 2004 ir 2005 metų Mokinių sveikatos priežiūros ataskaitas, šiuo metu mokyklose visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas teikia daugiau visuomenės sveikatos priežiūros specialistų (2004 m. jų buvo 17, 2005 m. – 38), tačiau tai tik apie 5 proc. reikalingų visuomenės sveikatos specialistų.

Kita problema – mokinių sveikatos specialisto kompetencijos atitikties teisės aktų reikalavimams. Savivaldybių tarnautojai, nuo kurių priklauso sprendimai, stokoja žinių apie visuomenės sveikatą, trūksta kompetentingų mokinių sveikatos specialistų, mokyklų bendruomenė nereikalauja kokybiškos ir reikalingos sveikatinimo veiklos, todėl daromos sisteminės klaidos, pvz., dalis mokinių sveikatos specialistų yra mokyklos ūkio dalies etatų struktūroje ir pavaldūs ūkvedžiui, sveikatos priežiūros mokyklose audito nevykdo nei viena valstybės valdymo institucija, nevykdoma ir finansinių lėšų panaudojimo kontrolė. Sveikatos priežiūrai mokyklose trūksta aprobuotos metodinės medžiagos, o naudojimasis

informacinėmis technologijomis mokinių sveikatos specialistams dėl objektyvių ir subjektyvių priežasčių dar mažai prieinamas. Savivaldybės gydytojo institucijos pasyviai organizuoja sveikatos priežiūrą savivaldybės mokyklose, net kartais šią funkciją perleidžia kitoms savivaldybės valdymo institucijoms. Apibendrintai sveikatos priežiūros mokyklose problemas galima apibūdinti schemeje:

1 schema. Sveikatos priežiūros mokyklose problemos

Su sveikatos priežiūros mokyklose organizavimo problemomis susiduria ne tik Lietuva. Vėlo mokslininkai, išsamiai išanalizavę 250 mokslinių straipsnių apie slaugytojų veiklos mokyklose pobūdį, efektyvumą ir ją veikiančius veiksnius, konstatavo kokybiškų sveikatos priežiūros mokyklose tyrimų, ypač skirtų veiklos efektyvumui ir ateities gairėms, stoką [26]. Šiuolaikinio mokinių sveikatos specialisto vaidmuo turi būti kompleksinis, apimantis daugybę funkcijų ir pareigų, kartu reikalauja ir didelės kompetencijos. Jie turi ne tik suteikti pirmąją pagalbą, bet ir turėti teorinių žinių bei praktinių įgūdžių, susijusių su ligų profilaktika, sveikatos sauga, sveikatos ugdymu ir mokymu, individualių ir grupinių metodinių konsultacijų teikimu, programiniu planavimu, epidemiologija, sergančiųjų lėtinėmis ligomis ar sudėtingų medicininių būklių priežiūra, krizių valdymu, darbu su rizikos grupės mokiniais, bendruomenės bei profesine sveikata, užkrečiamųjų ligų kontrole, farmakologija, sveikatos priežiūros politika, sveikatos teise, informacinių leidinių rengimu, dokumentų tvarkymu, aplinkos veiksnių vertinimu ir rekomendacijų teikimu žalingam tų veiksnių poveikiui išvengti [4,7].

III. DARBO PLANAVIMAS

Mokinių sveikatos specialistas turi dalyvauti mokinių sveikatos valdymo procese, tačiau į šį procesą patekti ir daryti jam įtaką nėra taip paprasta. Svarbiausia mokinių sveikatos valdymo procese yra planavimas, organizavimas, motyvavimas ir kontrolė. Planavimas yra pagrindas kitoms funkcijoms atsirasti ir prioritetinga vadybinės veiklos funkcija [23].

Planavimo funkcija siekiama atsakyti į šiuos klausimus: kur esama konkrečiu metu? Kur norima judėti? Kaip ruošiamasi tai daryti? Planavimas reiškia, kad mokinių sveikatos specialistai apgalvoja savo tikslus bei veiksmus iš anksto ir jų veiksmams remiasi kuria nors taisykle, planu ar logika, o ne atliekami spontaniškai. Planavimas nėra vienkartinis veiksmas. Tai nuolat veikianti funkcija, nes pasiekus numatytą tikslą nustatomas naujas tikslas arba jis yra keičiamas.

Sveikatos priežiūra mokykloje turi būti vykdoma pagal mokyklos sveikatos priežiūros veiklos planą, kuris turėtų būti sudedamoji mokyklos metinės veiklos programos dalis. Veiklos plano projektą rengia mokyklos administracija kartu su mokinių sveikatos specialistu, atsižvelgdama į mokyklos poreikius ir vykdomos visuomenės sveikatos priežiūros nacionalinius ir vietos prioritetus.

Pirmiausia darbo plane turėtų būti konkrečios priemonės, atitinkančios sveikatos priežiūros mokykloje uždavinius ir mokinių sveikatos specialisto funkcijas, išvardytas Sveikatos priežiūros mokykloje tvarkos apraše [24]. Nereikėtų atsisakyti ir savo praktinės patirties bei sveikatos priežiūros istorinės raidos [14]. Kitas labai svarbus dalykas – sveikatos priežiūroje būtina paisyti sveikatos priežiūros specialisto deontologijos [3, 8]. Nereikia planuoti ir įgyvendinti priemonių, kurios žeidžia mokinio teises, susijusias su jo sveikatos priežiūra. Mokinio sveikatos specialisto pareiga užtikrinti informacijos apie mokinio sveikatą ir kitos privačios informacijos konfidencialumą.

Labai svarbu, kad mokyklos metinės veiklos programoje būtų numatytos priemonės, kurių vykdytojais būtų mokyklos administracija ir mokinių sveikatos specialistas, pvz., tvarkaraščių sudarymas. Tvarkaraščių

sudarymas yra labai sudėtingas, reikalaujantis didelių logistikos išmanymo bei mokyklos galimybių supratimo, todėl mokinių sveikatos specialistas privalo siekti, kad jis taptų partneriu, sudarant tvarkaraščių projektus, kad informacija jį pasiektų pradinio etapu, kai svarstomi įvairūs variantai, kai galima keisti sprendimus, išvengti konfliktinių situacijų ir rasti visiems priimtina sprendimą.

Mokinių sveikatos specialistas turi pagal bendrą mokyklos metinės veiklos programą susidaryti savo individualų mėnesio, ketvirčio ar pusmečio darbo planą-grafiką. Mokinių sveikatos specialisto individualus darbo planas turėtų atitikti mokyklos mokymosi tvarką – trimestrus ar semestrus ir pan. Detalus metinis veiklos planavimas yra naudingas tuo, kad visi darbuotojai ir mokiniai aiškiau suvokia jiems keliamus reikalavimus ir konkrečių darbų prasmę, lengviau pasirenka veiklos prioritetus ir sėkmingiau jų laikosi, sklandžiau koordinuoja veiksmus mokyklos viduje, greičiau reaguoja į galimus pasikeitimus, efektyviau naudoja ir prireikus racionaliau perskirsto kiekvienai veiklai reikalingus išteklius.

Darbų grafikas plane galėtų būti pastovus daugelį metų. Priemonės turi būti numatomos, įvertinus esamą situaciją. Mokinių sveikatos rodiklių ir mokyklos aplinkos analizė turi padėti numatyti prioritetinius veiksmus ir plano priemones, kurios duotų optimalų rezultatą, efektyviai veiktų mokinių sveikatos stiprinimą. Rengiamas darbo planas turi realiai atspindėti numatomų įgyvendinti priemonių darbo sąnaudas ir laiką.

Ypač svarbus yra laiko planavimas. Nuo ko reikia pradėti norint išmokti planuoti laiką? Norint planuoti laiką, reikia žinoti, kaip laikas išnaudojamas. Keletą dienų rašykite kada ir ką darėte. Tuomet galėsite pastebėti, kur dingsta Jūsų laikas. Tikėtina, kad pamatę savo stebėjimų rezultatus nustebsite. Planuojant laiką svarbu nusistatyti, ką ir per kiek

laiko norėtume pasiekti. Tikslą patogu suskirstyti į smulkesnes užduotis, kurios padės pasiekti tikslą bei norimą rezultatą. Išskirti tikslai padeda išskirti prioritетines veiklas, o jos leidžia lengviau planuoti laiką. Dienotvarkę patogiausia suplanuoti turint savaitės darbų planą, o šį – turint mėnesio planą. Mėnesio planas gali būti metinio plano dalis. Rekomenduotina suformuluotus tikslus ir užduotis užsirašyti. Tai padės sukurti planą bei sekti, kaip sekasi siekti užsibrėžtų tikslų ir prireikus juos koreguoti.

Pateikiame keletą patarimų, į ką reikėtų orientuotis siekiant optimaliai susiplanuoti darbus bei negaišti laiko nereikalingiems ar tiems patiems darbams.

Susitvarkykite savo darbo vietą. Tvarkingoje darbo vietoje Jūs sugaišite mažiau laiko ko nors ieškodami. Sudarykite sąrašą būtinų darbo priemonių, kurių Jums trūksta (rašikliai, žirklys, atsarginiai segtuvai, kompiuteriniai diskeliai ir t.t.). Įsitinkite, kad visa, ko reikia, turėsite po ranka. Peržiūrėkite kompiuteryje esančius dokumentus ir susikurkite patogią Jums dokumentų rūšiavimo sistemą.

Rūšiuokite dokumentus iš karto, neatidėkite jų vėlesniam laikui. Jei negalite darbo atlikti iš karto, suplanuokite ir užrašykite, kada galėsite jį atlikti.

Stenkitės darbus atlikti iki galo. Atidėti darbai, dokumentai ir kt. vėliau iš Jūsų pareikalaus kur kas daugiau laiko, nei jo reikėtų atliekant darbą iš karto.

Kiekvienam darbui paskirkite laiką dienotvarkėje ir stenkitės jos laikytis. Pvz., skirkite 10 – 15 min. prieš darbą spaudos peržiūrai, vėliau tam tikrą laiką elektroninio pašto peržiūrai ir atsakymams, gautų naujų dokumentų sutvarkymui.

Sudarykite nebaigtų darbų ir darbų, kuriuos buvote atidėję vėlesniam laikui, sąrašą. Pradėkite vykdyti tuos darbus pagal sąrašą. Nesustokite, kol nebaigsite visų sąraše esančių darbų. Atlikus paruošiamuosius darbus, galima pradėti planavimą – būsimos veiklos sumanymą, kuris glaudžiai susijęs su informacijos kaupimu, prognozavimu ir sprendimų priėmimu. Planavimo procese tenka priimti sprendimus, pvz., įtraukti ar ne vieną ar kitą priemonę į planą, t.y. numatyti veiksmus konkrečiai problemai spręsti ir parinkti geriausią variantą iš kelių galimų alternatyvų. Planavimas pats savaime negarantuoja sėkmės, tačiau nukreipia į ją. Neplanuodami darbų negalėsite įvertinti savo veiklos rezultatų. Kiekvienam planuojamam darbui turi būti nurodytas pradžios ir pabaigos laikas ir data.

Planuojant darbus, reikia atsižvelgti į mokyklos ir mokinių sveikatos specialisto darbo laiką. Paprastai mokyklos darbo laikas yra ilgesnis nei mokinių sveikatos specialisto darbo laikas. Jei mokykla dirba viena pamaina, tai jos ir mokinių sveikatos specialisto darbo laikas beveik sutampa. Kai mokykla dirba keliomis pamainomis, mokinių sveikatos specialisto darbo laikas ženkliai trumpesnis. Tais atvejais mokinių sveikatos specialistui būtina numatyti darbo valandas ir kitoje mokyklos pamainoje ir tai neturi būti viršvalandinis darbo laikas.

IV. DARBO PLANO PRIEMONIŲ SĄRAŠO ANALIZĖ

Skiriami keturi pagrindiniai planavimo etapai:

1. Tikslų užsibrėžimas.
2. Išorinės ir vidaus aplinkos analizė (stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės).
3. Strategijos, kuri išnaudotų aplinkos galimybes, parinkimas.
4. Rezultatų įvertinimas.

Atlikus plano vykdymo kontrolę ir vertinimą, planas tikslinamas ir vėl grįžtama į proceso pradžią, tik jau aukštesniu, patobulintu lygiu. Taigi planavimo procese vyksta nuolatinis proceso vertinimas ir tobulinimas.

Atsižvelgiant į bendrą planavimo sistemą, planai turi savo lygmenį, aukščiausio lygmens planas yra strateginis, po to rengiami taktiniai ir iš jų sudaromi operatyvieji planai. Pagal lygmenis bendra mokyklos metinės veiklos programa gali būti prilyginta taktiniam planui, o mokinių sveikatos specialisto planas – operatyviojo plano lygiui.

Mokinių sveikatos specialistas sudarydamas darbo planą, turi nustatyti konkrečias veiklos priemones ir įvertinti jų realias įgyvendinimo galimybes. Darbo plano priemonių vertinimas tuo pačiu reikalauja ir leidžia panaudoti laiko valdymo technikos būdus, kurie paprastai apima tokius pagrindinius darbus:

1. Darbo plano priemonių sąrašo analizę, kurios metu nustatoma, ar tie darbai bus atliekami, ar jų atlikimo prioritetas nustatytas teisingai, kaip prioritetinių priemonių vykdymo rezultatai siejasi su vykdomomis priemonėmis, t.y. rezultatų grįžtamasis ryšys.

2. Darbo plano kiekvienos priemonės laiko sąnaudų analizę, kurios metu nustatoma priemonės vykdymo tinkamumas laiko atžvilgiu, priemonės įgyvendinimo trukmė bei laiko apimtys.

Darbo plano priemonių analizė mokinių sveikatos specialistus moko užduočių skaičių sumažinti iki realios apimties. Daugelio mokinių sveikatos specialistų patirtis rodo, kad per didelės darbo apimtys sukelia riziką užmiršti svarbius ir prioritetinius darbus, pasimesti smulkmenose ir konstatuoti, kad darbo diena buvo labai sunki, daug buvo darbo, bet rezultatų nėra.

Kita darbo planavimo problema iškyla, kai suplanuojama atlikti nerealiai daug darbų. Kai darbai planuojami neatsižvelgiant į darbo laiką, neišvengiamai tenka atsisakyti kai kurių dalykų, tenka grįžti ir nusistatyti darbų prioritetus, arba trumpinti darbo apimtį, nukelti jų atlikimo terminus, arba dirbti viršvalandžius, arba darbus išbraukti iš vykdytinų priemonių sąrašo. Kai darbai dažnai nukeliami, mokinių sveikatos specialistas būtinai turi nuspręsti – imtis ir atlikti juos arba laukti kol savaime viskas išsispręs. Šiai problemai spręsti reikia paskaičiuoti, kiek laiko reikia sugaišti atliekant vieną ar kitą darbą. Tam paprastai naudojami du būdai, tai mokinių sveikatos specialisto patirtis arba analitinis skaičiavimas [20]. Analitinio skaičiavimo būdai yra labai imlūs darbo laikui, pvz., darbo laiko stebėjimas, kuris susideda iš chronometražo, individualaus darbo laiko fotografavimo ir t.t. Mokinių sveikatos specialisto patirtis – tai ankstesnių analogiškų darbų įvertinimas pagal užrašus, priemonių įgyvendinimo algoritmus ir t.t. Mokinių sveikatos specialisto darbe vyrauja kūrybinė veikla, todėl jo normavimas yra sudėtingas. Darbo laiko analizės metodų taikymas mokinių sveikatos specialistui gali būti neefektyvus, nes dažnai nėra aiškių požymių, kurie parodytų, ar mokinių sveikatos specialistas dirba. Taigi stebėjimas dažnai

neleidžia išskirti darbo elementų ir juos įvertinti trukmės požiūriu, todėl mokinių sveikatos specialistas turi pasirinkti matuojamus kriterijus, kad pagal juos būtų galima vertinti jo veiklą.

Darbo plano priemonių sąrašo analizė turėtų prasidėti nuo pareiginės instrukcijos ir kitų vidaus ar išorės dokumentų, reglamentuojančių mokinių sveikatos specialistų veiklą, analizės, turimų išteklių įvertinimo. Toks darbo planavimas leidžia aiškiai nustatyti priemones, kurias būtina atlikti, sugrupuoti juos pagal svarbą, apsispręsti, kurios veiklos priemonės bus svarbiausios, kurios antraeilės. Ši užduotis gali būti atlikta labai įvairiais būdais, pvz., nustatant darbų svarbą nuo 1 iki 10 pagal skirtingus kriterijus (nesvarbūs – 0 iki labai svarbūs – 10, arba darbai neįpareigojantys kitų – 0 iki būtini kitiems – 10, nereikalaujantys daug laiko – 0 iki didelės apimties reikalaujantys daug laiko ir t.t.). Kiekvienas mokinių sveikatos specialistas tuos kriterijus gali pritaikyti sau pagal poreikį, galimybes, darbo patirtį ar kitus savo darbo aspektus. Darbo plano priemonių sąrašo analizė turi būti atliekama nuolat, paprastai tai daroma jau atlikus dalį užduočių, tuomet bandoma suprasti, ar darbai tikrai gerai sugrupuoti pagal prioritetus, ar dažnas „gaisrų gesinimas“, ar daug atidedamų darbų ir t.t.

Darbo plano priemonių sąrašo analizei labai padeda darbo kalendorius. Darbo kalendorius – tai darbo tvarkos ir drausmės priemonė. Jis yra svarbiausia ir praktiškiausia nuoseklios laiko planavimo sistemos dalis, asmeninė darbų ir idėjų saugykla, kartais tarnauja kaip dienoraštis.

Literatūroje nurodoma, kad viena valanda darbo planavimo sutaupto 10 valandų darbo įgyvendinimo [2].

Darbo plano priemonių sąrašo analizėje deramą vietą turi užimti standartizuotų darbų vertinimas. Jei darbas yra labai standartizuotas, tai jį atliekantis mokinių sveikatos specialistas turi nedidelę laisvę spręsti, kas, kada ir kaip turi būti padaryta. Iš mokinių sveikatos specialisto galima

tikėtis, kad jo indėlis visada bus lygiai toks pat, todėl rezultatas bus nuoseklus ir vienodas. Labai standartizuotose sveikatos priežiūros įstaigose būna aiškūs ir išsamūs darbų aprašymai, daugybė taisyklių ir aiškiai apibrėžtos darbo procedūros. Kadangi mokinių sveikatos specialisto laisvė spręsti dėl savo darbo yra susijusi su iš anksto užprogramuotais veiksmais, todėl ši sritis, t.y. darbo standartizavimas, yra labai svarbi siekiant vienodų tikslų.

Išanalizavęs visus sveikatos priežiūros mokykloje organizavimo aspektus, mokinių sveikatos specialistas turi numatyti, kaip optimaliai panaudoti turimus ir planuojamus gauti finansinius, materialinius ir darbo išteklius užsibrėžtiems tikslams įgyvendinti.

V. DARBO PLANO FORMA IR STRUKTŪRA

Mokinių sveikatos specialisto darbo planas turi turėti logišką formą ir struktūrą. Plano formą ir struktūrą galima pasirinkti. Ji nėra reglamentuota teisės aktu, tačiau galima pasinaudoti kitų sričių planavimo dokumentuose pateiktais pavyzdžiais. Paprastai darbo planas sudaromas lentelės forma, 1-oje grafoje nurodomas uždavinys ar funkcija, kurį numatoma įgyvendinti, 2-oje grafoje nurodomos priemonės, kuriomis bus įgyvendinamas uždavinys ar funkcija, 3-ioje nurodomas laikas, per kurį bus įgyvendinta priemonė, prie kiekvienos priemonės tikslinga nurodyti vykdytojus, kurie įgyvendins priemonę (4-a grafa) ir kad nekiltų abejonių, ar priemonė įgyvendinta, reikėtų numatyti ir nurodyti priemonės įgyvendinimo kriterijus

(5-a grafa). Plane gali būti palikta 6-a grafa pastaboms. Joje galima pasižymėti priemonės įgyvendinimo ypatybes ar kitus svarbius pastebėjimus, o tai leistų kitą planą sudaryti dar kokybiškesnį ir tobulesnį.

Ši forma ir struktūra gali būti tokia:

Mokinių sveikatos specialisto funkcija	Priemonės pavadinimas	Vykdymo laikas	Vykdytojai	Priemonės įgyvendinimo kriterijus	Pastabos
1	2	3	4	5	6
1.	1.1.				
	1.2.				
	1.3.				
	1.4.				

Organizuojant sveikatos priežiūrą mokykloje būtina suvokti, kad mokinių sveikatos specialistai turi dirbti ne tik su vaikais, bet ir su tėvais ir mokytojais. Todėl plane galėtų būti nurodyti ne tik vykdytojai, bet ir tikslinė grupė (vaikai, tėvai, mokytojai). Plane gali būti apibrėžta, kiek laiko (pvz., ne daugiau kaip 25 proc.) skirti informacijos teikimui ir kiek praktikai. Numatant plano priemonių vykdytojus, būtina akcentuoti komandinį darbą ir pagalvoti dėl priemonių, skatinančių mokyklos bendruomenę (tėvus, mokytojus) įsitraukti į sveikatinimo veiklą.

Planavimo sistemos sekos pavyzdžiu išnagrinėkime Sveikatos apsaugos ministerijos ir Valstybinio aplinkos sveikatos centro planų loginį ryšį. Sveikatos apsaugos ministerijos ir pavaldžių įstaigų suvestiniame metų darbo plane yra nurodomas darbo pavadinimas (priemonės pavadinimas), dokumentas, įpareigojantis atlikti darbą, įvykdymo terminas,

1 pav. Sveikatos apsaugos ministerijos ir pavaldžių įstaigų suvestinis 2005 metų darbo planas (kopija)

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos sveikatos
apsaugos ministro
2005 m. 6. įsakymu Nr. *N-217*
Kelaudis 21

**SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJOS IR PAVALDŽIŲ ĮSTAIGŲ
SUVESTINIS 2005 METŲ DARBO PLANAS**

Darbo pavadinimas	Došmanstas, įpareigojantis parengti teisės aktų ar atlikti darbą	Ivykdytina terminas	Atsakingi šil įvykdymą	Atsakingi už įvykdymo kontrolę
1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-2008 metų programos įgyvendinimo priemonės, kurių pagrindinis vykdytojas yra SAM (Žin., 2005, Nr. 46-8298):				
1. Parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei Lietuvos nacionalinės visuomenės sveikatos pradžios strategijos pakeitimo projektą ir jos įgyvendinimo priemonių 2005-2008 metų planą projektą	489 p.	2005 II ketvirtis	VSS, A. Šepečonavičius	Ministerijos sekretorius
2. Įgyvendinti Valstybinę anksčiau ir mitybos strategiją ir jos įgyvendinimo priemonių planą	491 p.	2005 - 2008 metai	RMC, A. Barėla	Ministerijos sekretorius
3. Parengti ir patvirtinti Valstybinę triukšmo kontrolės tvarkos aprašą. -	495 p., Lietuvos Respublikos triukšmo valdymo įstatymas	2005 m. II ketvirtis	VASC, E. Mačiūnas	Ministerijos sekretorius
4. Parengti ir patvirtinti Valstybinę triukšmo įvertinimo tvarkos programą	496 p.	2005 m. III ketvirtis	VASC, E. Mačiūnas	Ministerijos sekretorius
5. Parengti ir patvirtinti Galvos smegenų insulto prevencijos ir kontrolės 2006-2008 metų programą	500 p.	2005 m. IV ketvirtis	SPPS, J. Kamplienė	Ministerijos sekretorius
6. Parengti ir patvirtinti Cukrinio diabeto kontrolės 2006-2007 metų programą	501 p.	2005 m. IV ketvirtis	ASS, V. Kadovičkaitė	Ministerijos sekretorius
7. Parengti ir bendrai sveikatos apsaugai nuolatinti ir įvairinti ir mokyti mokytojų įsakymu patvirtintą Valstybinę vaikų sveikatos pradžios mokykloms programą	505 p.	2005 m. III ketvirtis	VASC, E. Mačiūnas	Ministerijos sekretorius
8. Parengti ir patvirtinti Dantų protezavimo šilidžių kompensavimo tvarkos aprašą	508 p.	2005 m. III ketvirtis	VLK, A. Samuškaitė	Ministerijos sekretorius
9. Parengti ir patvirtinti Asmenų, turinčių apriamtą endoprotėzinę operaciją, sąrašą sudarymo tvarkos aprašą	509 p.	2005 m. III ketvirtis	VLK, A. Samuškaitė	Ministerijos sekretorius
10. Parengti Lietuvos Respublikos Sveikatos nuostatose dėl Psichikos sveikatos strategijos patvirtinimo projektą	510 p.	2005 m. II ketvirtis	RŠ, vaiko sveikatos centro klinikos socialiniai psichiatrai ir vaiko psichiatras klinikos vadovas D. Pūras	Ministerijos sekretorius
11. Parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei Valstybinės lyties planarūgį ir infocijų prevencijos ir kontrolės 2006-2008 metų programos projektą	513 p.	2005 m. III ketvirtis	VSS, A. Šepečonavičius	Ministerijos sekretorius
12. Parengti ir patvirtinti Sveikatos pradžios įstaigų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo stabilizavimo tvarkos aprašą	517 p.	2005 m. II ketvirtis	VLK, A. Samuškaitė	Ministerijos sekretorius
13. Įteigti profesines sąlykoms vertinimą, šilim, profesionalių ligų ir rakto ligų atitiktiną darbui, nuostatą	518 p.	2005 m. III ketvirtis	VSS, A. Šepečonavičius	Ministerijos sekretorius
14. Parengti ir patvirtinti Asmenų sveikatos pradžios paslaugų aprašą ir tvarkos aprašą	522 p.	2005 m. II ketvirtis	VLK, A. Samuškaitė	Ministerijos sekretorius
15. Parengti ir patvirtinti Pirmosios sveikatos pri. -išios planas koncepcija	524 p.	2005 m. IV ketvirtis	SPPS, J. Kamplienė	Ministerijos sekretorius

atsakinga už vykdymą įstaiga ir atskirai dar nurodomi atsakingi už darbo įvykdymo kontrolę (1 pav.). Plane nėra priemonės įgyvendinimo kriterijų, tačiau jau pati priemonė ar darbas nurodo, kad reikia parengti dokumentą. Dokumento parengimas ir patvirtinimas ir yra darbo įgyvendinimo kriterijus.

Kokybės vadybos požiūriu labai svarbu nustatyti priemonės įgyvendinimo matuojamus kriterijus. Kriterijai turi būti parenkami taip, kad būtų lengva įvertinti, ar priemonė įgyvendinta ar ne, t.y. ar pasiektas rezultatas. Darbo planavimo efektyvumas vertinamas pagal tai, kaip įgyvendinami organizacijos tikslai. Be to, galima naudoti darbų palyginimo būdus, palyginant savo darbus su kito mokinių sveikatos specialisto, dirbančio kitoje mokykloje analogiškais darbais. Šiuo atveju lyginamų rezultatų įvertinimą atlieka antrosios šalies auditas.

Vienas iš Sveikatos apsaugos ministerijos plano priemonių vykdytojų yra Valstybinis aplinkos sveikatos centras. Valstybinio aplinkos sveikatos centro plano priemonių pagrindas yra Sveikatos apsaugos ministerijos strateginis planas. Tokiu būdu užtikrinama, kad bendru ir kryptingu Sveikatos apsaugos ministerijos ir jai pavaldžių įstaigų darbu būtų įgyvendinami strateginiai sveikatinimo tikslai.

Valstybinio aplinkos sveikatos centro darbo planas turi kodifikavimo elementų, kurie siejami su biudžetinio finansavimo panaudojimu atskiroms priemonėms įgyvendinti. Kartu su priemonių planu teikiamas ir lėšų panaudojimo planas (2 pav., 3 pav.)

Valstybinio aplinkos sveikatos centro Vaikų aplinkos sveikatinimo skyriaus plano priemonių pagrindas yra Valstybinio aplinkos sveikatos centro planas.

Rengiant darbo planus pagal Valstybinio aplinkos sveikatos centro naudojamą formatą, reikia nustatyti loginius ir kitus ryšius, priemonių

įgyvendinimą susieti su materialiniais ir specialistų (žmonių) ištekliais, iš esmės būtina apskaičiuoti savo galimybes ir jas suplanuoti. Tokiam planui sudaryti naudojamos informacinės technologijos.

2 pav. Valstybinio aplinkos sveikatos centro 2006 metų darbo planas (kopija)

Valstybinis aplinkos sveikatos centras (Institucija pavadinimas) 2006 metų veiklos (strateginis) planas 01 programa. Visuomenės sveikatos priežiūros stiprinimas				P A T V I R T I N T A Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos direktoriaus 2006 m. <i>lavor 17</i> d. įsakymu Nr. <i>17-1</i>			
Tikrinio kodas (SAM skaitmeninis kodas)	Užduoties kodas (SAM įgyvendinimo kodas)	Finansinis kodas	Veiklos jėga (tūkst. žm.)	Pasaulėtinės	Atliktinio laikus	Atsakingas vykdotojas	Kitadalyiai
01.01.02				Užduotį patvirtinti. Išvengti gyventojų susirgimų ir sužeidimų riziką bei patirtotodidinti aplinkos sveikatos rodiklius (atitiktis gyventojų saugumui)			
	01.01.02.01			Užduotį išvengti gyventojų susirgimų, sužeidimų, mirtalinių, biologinių ir kitos aplinkos veiksniams, natūraliai veikiančių gyventojų sveikatą			
		01.01.02.01.01	01	Užduotį išvengti gyventojų susirgimų, sužeidimų, mirtalinių, biologinių ir kitos aplinkos veiksniams, natūraliai veikiančių gyventojų sveikatą	1 - IV ket.	Aplinkos ir sveikatos tyrimai	Patirties, mokymų, seminarų, konsultacijų, patirties išvengimas aplinkos ir kitos
			02	Užduotį aplinkos ir sveikatos rodiklius apibūdinti ir apibendrinti	II - IV ket.	Aplinkos ir sveikatos tyrimai	Sužduoties išvengimas tyrimų ir apimtį, parengta ataskaita
			03	Konsultuoti dėl įgyvendinimo šioje veikloje pareikšto visuomenės sveikatos vertinimo, dėl ne maisto produktų, vaistų, vaistų, produktų, cheminių medžiagų, statybos projektavimo dokumentų, savarakiškos ir profesionalios ekspertizės pagal visuomenės sveikatos saugos ekspertizės atlikti tyrimus	1 - II ket.	Visuomenės sveikatos saugos ekspertizės tyrimai, Aplinkos ir sveikatos tyrimai	Konsultacijų ataskaita
			04	Užduotį patvirtinti konsultacijų ataskaitas pagal VSCPT 2005-06-30 įsakymą Nr. 05	1 - IV ket.	Visuomenės sveikatos saugos ekspertizės tyrimai	Konsultacijų ataskaita
			05	Informuoti – analitiškai išnagrinėti parengtas visuomenės sveikatos priežiūros įstaigas, vykdomas institucijas ir kitas organizacijas	1 - IV ket.	WASC vieš. tyrimai	Parengtos ataskaitos medžiagos ataskaita
			06	Planuoti ir įgyvendinti asmenų projektus, programas, padėjimą, paruošimą, išvengti, nepatvirtinti pagal sveikatos saugos ir šio subjekto įstatymą	1 - IV ket.	WASC vieš. tyrimai	Švėgros tyrimai, ataskaitos, ataskaita
			07	Parengti ataskaitas apie tyrimus, išvengti visuomenės sveikatos tyrimus WASC internete pateikti	1 - IV ket.	WASC vieš. tyrimai	Švėgros, tyrimai, ataskaita
			08	Parengti informacijas švietimui, atskaitas visuomenės sveikatos tyrimus WASC internete pateikti	1 - IV ket.	WASC vieš. tyrimai	Parengtos informacijos švietimui ataskaita
			09	Tvirtinti konsultacijų ataskaitas, kurių veikla susijusi su suodžių tyrimais medžiagomis, apskaitą	1 - II ket.	Chemijos saugos tyrimai	Suaprašyti tyrimai, ataskaita
			10	Parengti, patvirtinti ataskaitas ir informacijas, reikalingas tyrimams, medžiagoms, pavojingoms visuomenės sveikatos tyrimams	1 - IV ket.	Chemijos saugos tyrimai	Suaprašyti informacijos tyrimai
			11	Konsultuoti ir teikti informaciją pagal konsultacijų apydaromas medžiagas ir parengtas visuomenės sveikatos priežiūros specializaciją, išvengti suaprašyti bei išvengti tyrimus institucijoms	1 - IV ket.	Chemijos saugos tyrimai	Konsultacijų ataskaita

3 pav. Valstybinio aplinkos sveikatos centro 2006 metų darbo plano priedas
(kopija)

Funkcinė klasifikacijos kodas	Tikslas kodas (SAM uždavinio kodas)	Uždavinio kodas (SAM priemonės kodas)	Priemonės kodas	Veikla (pl. Nr.)	Lėšos			Estetis
					Paprasiosios		Nepaprastosios	
					I visa	darbo užmokesčiui		
07.04.01.02	01.01.02	01.01.02.01	01.01.02.01.01		1951,70	1209,60	0,00	91,00
				01	9,50	8,00		0,25
				02	9,50	8,00		0,25
				03	9,50	8,00		0,25
				04	9,50	8,00		0,25
				05	13,50	12,00		1,00
				06	13,50	12,00		1,00
				07	9,50	8,00		0,25
				08	8,00	7,00		0,20
				09	9,50	8,00		0,25
				10	9,50	8,00		0,25
				11	9,50	8,00		0,25
				12	9,50	8,00		0,25
				13	869,40	381,38		36,54
				14	9,50	8,00		0,25
				15	295,64	186,50		21,66
				16	9,50	8,00		0,25
				17	9,50	8,00		0,25
				18	9,50	8,00		0,25
				Viso priemonės	1123,54	762,88		83,60
			01.01.02.01.02					
				01	18,50	17,50		1,00
				02	18,50	15,00		0,80
				03	18,50	15,00		0,80
				04	18,50	10,00		0,50
				05	18,50	10,00		0,50
				06	18,50	10,00		0,50
				07	18,50	10,00		0,50
				08	18,50	10,00		0,50
				09	18,50	10,00		0,50
				10	18,50	10,00		0,50
				11	18,50	17,50		1,50

4 pav. Valstybinio aplinkos sveikatos centro 2006 metų Vaikų aplinkos sveikatinimo skyriaus darbo planas (kopija)

PATVIRTINTA
Valstybinio aplinkos sveikatos centro
direktoriaus 2006-05-29 įsakymu Nr. V-GA-2f

Vaikų aplinkos sveikatinimo skyriaus
2006 m. veiklos (strateginis) planas

Tikslas
Vykdyti vaikų sveikatinimo priemones ugdymo institucijose

Tikslų kodas (SAM uždavinio kodas)	Uždavinio kodas (SAM priemonės kodas)	Priemonės kodas	Veiklos (EŠ Nr.)	Pasaulinimas	Atlikimo laikas	Atsakingas vykdytojas	Kriterijai
01.01.02	01.01.02.02	01.01.02.02.01	01	Surinkti iš visuomenės sveikatos centrų apskrityse informaciją apie vaikų sveikatą bei švietimo įstaigų saugos sveikatai kontrolę (atskaitinė forma Nr.6-1) bei ją apibendrinti	Sausis	Visuomenės sveikatos vadybos skyrius Vaikų aplinkos sveikatinimo skyrius	Surinkta ir apibendrinta informacija
			02	Surinkti informaciją apie sveikatos prieštines mokyklose organizavimą savivaldybėse, ją apibendrinti ir pateikti VVSP, SAM ir SMM	Sausis-vasaris	Vaikų aplinkos sveikatinimo skyrius	Parengta ataskaita
			03	Suorganizuoti mokslinę-praktinę konferenciją visuomenės sveikatos centrų ir filialų specialistams, dirbantiems vaikų sveikatinimo srityje (NASVP, 5 kr.)	Vasaris - kovas	Vaikų aplinkos sveikatinimo skyrius	Įvykusi priemonė
			04	Organizuoti kartu su visuomenės sveikatos centrais apskrityse teminį įvertinimą, nustatytą Nuolatinės darbo grupės vaikų sveikatos saugos problemoms spręsti, apibendrinti tyrimo duomenis bei medžiagą pateikti suinteresuotoms institucijoms	Kovas-birželis	Vaikų aplinkos sveikatinimo skyrius	Parengta ir pateikta metodinė medžiaga
			05	Dalyvauti rengiant teisės aktų,	Metų eigoje	Vaikų aplinkos	Parengti

VI. MOKINIŲ SVEIKATOS SPECIALISTO DARBO PLANO PRIEMONĖS IR ĮGYVENDINIMO ALGORITMAI

Mokinių sveikatos specialisto funkcijos pagal teisės aktus:

1. Sveikatinimo veiklos metodinių konsultacijų mokytojams, mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams) teikimas bei metodinės ir informacinės medžiagos mokinių sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo klausimais kaupimas

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

1.1. Paskaitos mokyklos mokytojų taryboje vaikų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo klausimais.

1.2. Pasitarimai su būsimų pirmokų tėvais (globėjais, rūpintojais) pasiruošimo mokyklai klausimais.

1.3. Klausimų ir atsakymų valandėlės mokiniams sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo klausimais.

1.4. Apklausos metodu įvertinti sveikatos žinių poreikį:

1.4.1. mokinių;

1.4.2. mokytojų;

1.4.3. tėvų.

1.5. Teikti individualias metodines konsultacijas besikreipiantiems pagalbos arba matant konkrečią problemą:

1.5.1. mokiniams;

1.5.2. tėvams;

1.5.3. mokytojams.

1.6. Kaupti ir padaryti prieinamą informacinę, metodinę medžiagą mokinių sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo klausimais, pvz., fizinės aplinkos įtaka mokinių sveikatai, psichologinės aplinkos įtaka

mokinių sveikatai, mokinių darbo ir poilsio režimas, fizinio aktyvumo įtaka sveikatai, mityba ir sveikata, žalingi įpročiai ir pan.

1.7. Dalyvauti mokyklos tarybos, mokyklos administracijos, tėvų, mokinių susirinkimuose ir pateikti informaciją apie problemas, susijusias su mokinių sveikatos išsaugojimu ir stiprinimu.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Šios funkcijos įgyvendinimo priemonės turėtų būti vykdomos visus mokslo metus, konkretūs vykdymo terminai nustatomi atsižvelgiant į mokyklos darbo planus, elementarią gyvenimo logiką ir kitą turimą patirtį. Pavyzdžiui, savaime suprantama, kad pasitarimai su būsimų pirmokų tėvais pasiruošimo mokyklai klausimais turėtų vykti prieš prasidedant ar tik prasidėjus mokslo metams arba informaciją apie problemas, susijusias su mokinių sveikatos išsaugojimu ir stiprinimu, pateikti mokyklos tarybos, mokyklos administracijos, tėvų, mokinių susirinkimuose mokyklos sveikatos specialistas galės tada, kada jie vyks mokyklos administracijos nustatytu laiku. Apklausos metodu įvertinti sveikatos žinių poreikį galima tik gerai pasiruošus, todėl visas apklausos procesas gali trukti visus mokslo metus [19]. Paskaitos mokyklos mokytojų taryboje vaikų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo klausimais irgi gali būti skaitomos tik mokyklos mokytojų tarybos posėdžių metu ir t.t. Paskaitas galėtų skaityti įvairių sričių gydytojai – šeimos gydytojai, gydytojai alergologai, gydytojai dermatovenerologai ir kiti, nes Lietuvos medicinos normos juos įpareigoja „atlikti bendruomenės sveikatos priežiūrą pagal kompetenciją“ [10], bendradarbiauti su kitais asmens bei visuomenės sveikatos priežiūros, slaugos ir socialinės rūpybos darbuotojais bei specialistais, propaguoti sveiką gyvenseną, ligų profilaktikos ir sveikatos tausojimo bei ugdymo priemones, vykdyti privalomas sveikatos programas” [9,11,12]. Praktiškai visose

Lietuvos medicinos normose yra patvirtintos šios standartinės asmens sveikatos priežiūros specialistų pareigos, todėl jie privalo jas vykdyti.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti paskaitų skaičių, pasitarimų skaičių, atliktų apklausų skaičių, apklaustųjų skaičių, sudarytų anketų skaičių, atliktas duomenų analizes, konsultacijų skaičių, parengtos metodinės medžiagos skaičių ir pan.

2. Informacijos sveikatos išsaugojimo bei stiprinimo klausimais teikimas ir šios informacijos sklaida (mokyklos stenduose, renginiuose, viktorinose ir pan.) mokyklos bendruomenei

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

2.1. Supažindinti mokyklos bendruomenę su sveikatos žinių tyrimo duomenimis, palyginant su ankstesnių tyrimų rezultatais.

2.2. Inicijuoti stendo, skirto sveikatos išsaugojimo bei stiprinimo klausimams, įrengimą. Kartu su biologijos, kūno kultūros, technologijų ir kitais mokytojais bei mokiniais rengti ir keisti informaciją.

2.3. Motyvuoti, inicijuoti ir konsultuoti mokinius, rengiančius informaciją stendams ar informacinių technologijų svetainėms.

2.4. Organizuoti diskusijas mokiniams įvairiomis sveikatos temomis (atsižvelgiant į situacijos aktualumą).

2.5. Inicijuoti, konsultuoti ar paremti Pasaulio sveikatos organizacijos dienų renginius mokykloje.

2.6. Ruošti stendų medžiagą, skirtą Pasaulio sveikatos organizacijos atmintinoms dienoms.

2.7. Organizuoti viktorinas sveikatos stiprinimo klausimais 1–4 ir 5–8 klasių mokiniams.

2.8. Parengti informacinę medžiagą aktualiais sveikatos stiprinimo klausimais ir ją platinti.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Priemonės šiai funkcijai įgyvendinti turėtų būti vykdomos logiškai jas susiejant su kitomis plane numatytais priemonėmis. Pavyzdžiui, savaime suprantama, kad mokyklos bendruomenę su sveikatos žinių tyrimo duomenimis supažindinti galima tik tada, kai tyrimas bus atliktas ir parengta analitinė ataskaita (1.4 priemonė). Pasaulio sveikatos organizacijos dienos yra žinomos ir atitinkamai pagal tai galima planuoti įvairias priemones joms paminėti (1 lentelė).

1 lentelė. Pasaulio sveikatos organizacijos atmintinos dienos

Data	Sveikatos dienos pavadinimas
Vasario 11 d.	Pasaulinė ligonių diena
Kovo 24 d.	Pasaulinė tuberkuliozės diena „Jau laikas nugalėti tuberkuliozę“
Balandžio 7 d.	Pasaulinė sveikatos diena „Stiprinkime sveikatą kartu!“
Gegužės 31 d.	Pasaulinė diena be tabako Dienos tema: Nuodingos visos tabako formos
Birželio 14 d.	Pasaulinė kraujo donorų diena
Birželio 26 d.	Tarptautinė kovos su narkomanija ir narkotikų kontrabanda diena
Paskutinis rugsėjo sekmadienis	Pasaulinė širdies diena
Spalio 10 d.	Pasaulinė psichikos sveikatos diena
Lapkričio 14 d.	Pasaulinė diabeto diena
Trečiasis lapkričio ketvirtadienis	Tarptautinė nerūkymo diena
Gruodžio 1 d.	Pasaulinė AIDS diena

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti pateiktą informaciją mokyklos bendruomenei skaičių, parengtų stendų ir temų juose skaičių, paminėtų PSO dienų skaičių ir pan.

3. Mokyklos sveikatinimo projektų (programų) rengimo inicijavimas ir dalyvavimas juos įgyvendinant

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės:

3.1. Rengti Sveikatos apsaugos ministerijos ar savivaldybių skelbiamų programų projektus bei inicijuoti jų įgyvendinimą mokykloje.

3.2. Dalyvauti programoje „Sveikiausia klasė“.

3.3. Dalyvauti programoje „Nerūkanti klasė“.

3.4. Dalyvauti projekte „Smurtas prieš vaikus“.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Darbai šiai funkcijai įgyvendinti turėtų būti atlikti, atsižvelgiant į Sveikatos apsaugos ministerijos, savivaldybės ar kitos institucijos skelbiamų konkursų nustatytus terminus ir datas. Projektas turėtų būti rengiamas Sveikatos apsaugos ministerijos arba kitos institucijos skelbiamam konkursui. Kadangi projekto parengimas yra sudėtingas ir imlus laikui darbas, jis turi būti pradėtas rengti mokslo metų pradžioje [16]. Kitos ministerijos ir valdymo institucijos taip pat skelbia konkursus įvairioms programoms įgyvendinti, todėl parengiamųjų darbų metu tikslinga dažniau aplankyti švietimo ir mokslo ministerijos (www.smm.lt), Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (www.socmin.lt), Sveikatos apsaugos ministerijos (www.sam.lt), Vidaus reikalų ministerijos (www.vrm.lt) ir kitų ministerijų internetines svetaines.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti dalyvavimą programose, programų projektų parengimą ir pateikimą konkursui ir pan.

4. Pagalba mokiniams ugdant sveikos gyvensenos ir asmens higienos įgūdžius

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

4.1. Teikti individualias konsultacijas dėl sveikos gyvensenos ir asmens higienos įgūdžių formavimo:

4.1.1. mokiniams;

4.1.2. tėvams;

4.1.3. mokytojams.

4.2. Atlikti mokinių asmens higienos patikrinimą.

4.3. Inicijuoti ir(ar) organizuoti mokinių susitikimus su vietos specialistais aktualiais sveikos gyvensenos ir asmens higienos klausimais.

4.4. Dalyvauti programoje vaikų sveikatos gerinimo klausimais (pvz., Klaipėdos m. vaikų sveikatos gerinimo 2002 – 2012 m. programa)

4.5. Konkursų geriausiai sveikatos stiprinimo ar turinčiai geriausius asmens higienos įgūdžius klasei išrinkti organizavimas.

4.6. Dalyvauti saugaus eismo konkursuose, skirtuose traumų profilaktikai.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Individualios konsultacijos turi būti daugiau orientuotos į švietimą, sveikatos stiprinimą ir žalingų įpročių klausimus. Be to, būtina gerbti asmens teisę į privatumą, todėl konsultavimas turėtų išlaikyti konfidencialumo taisyklės. Kiekvieno mokinio asmens higieną siūloma tikrinti mažiausiai du kartus per mokslo metus. Niežai ar utėlės dar dažnas kai kurių mokinių palydovas, todėl mokiniai, kurie nesilaiko higienos reikalavimų, gali būti tikrinami dažniau. Vyresniųjų klasių mokinių higieną galima tikrinti rečiau. Švaros tikrinimas yra gera proga supažindinti ir mokyti

mokinius asmens higienos, įvertinti jų žinias apie kūno, drabužių, dantų valymą, klasės ar gyvenamųjų patalpų tvarkymą [27].

Priemonių, susijusių su asmens higiena, įgyvendinimo vertinimo kriterijai galėtų būti patikrintų mokinių skaičius arba mokinių, kuriems sudarytos sąlygos nusiprausti mokyklos duše kartą per savaitę, skaičius. Daugelis mokyklų turi šiltą ir šaltą vandenį, o prie sporto salių yra dušai, todėl toks kriterijus yra realus ir net labai prasmingas.

5. Mokinių maitinimo organizavimo priežiūra, skatinant sveiką mitybą bei sveikos mitybos įgūdžių formavimą

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

5.1. Konsultuoti specialistus, atsakingus už mokinių maitinimą, sveikos mitybos klausimais.

5.2. Dalyvauti sudarant vaikų maitinimo valgiaraščius, asortimentą, derinant mokinių maitinimosi tvarkaraštį.

5.3. Organizuoti diskusijas „Sveikas ir nesveikas maistas“ (Renginys PSO sveikatos dienai).

5.4. Vertinti maisto gaminimo vietos bei gamybos proceso atitiktį visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktams. Informuoti mokyklos administraciją apie nustatytas neatitiktis (pažeidimus) bei siūlyti priemones joms pašalinti. Nustatytų pažeidimų pašalinimo kontrolė.

5.5. Sudaryti sąrašus vaikų, kuriems reikalingas tausojantis maitinimas, ir pateikti maisto gamintojui. Informuoti tėvus apie tausojančio maitinimo galimybę mokykloje.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Mokinių maitinimo valgiaraščius, asortimentą, derinant mokinių maitinimo [21] tvarkaraštį, reikėtų padėti sudaryti, atsižvelgiant į kitus

mokyklos reikalavimus, tai gali būti savaitiniai, mėnesiniai ar kitos trukmės valgiaraščiai. Diskusijos „Sveikas ir nesveikas maistas“ [22] gali būti renginys Pasaulinei sveikatos dienai, t.y. balandžio 7 d., tačiau tai neturėtų būti vienkartinė akcija, nes labai padidėjo vaikų nutukimas, daugelyje Europos Sąjungos šalių kas penktas vaikas yra nutukęs [28]. Nutukimas yra ne tik gana paprastai išvengiamas lėtinis susirgimas, bet ir rizikos veiksnys kitoms ligoms atsirasti. Pagrindinės ligos, atsirandančios dėl nutukimo, yra hipertenzija, diabetas, kraujotakos sistemos ligos, tulžies pūslės ir, be abejo, psichosocialinės ligos. Sąrašus vaikų, kuriems reikalingas tausojantis maitinimas, reikėtų sudaryti pagal gydytojo rekomendacijas (turėtų būti nurodyta mokinio sveikatos patikrinimo dokumentuose) mokslo metų pradžioje, sąrašas turėtų būti tikslinamas ir iš karto turėtų būti pateiktas maisto gamintojui. Informacija tėvams apie tausojančio maitinimo galimybę mokykloje turėtų būti pateikta mokslo metų pradžioje ir įvykus esminiams pokyčiams.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti konsultacijų skaičių, suderintų valgiaraščių skaičių, sąrašo vaikų, kuriems reikalingas tausojantis maitinimas, sudarymą ir kt.

6. Mokyklos aplinkos atitikties visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų reikalavimams vertinimas, dalyvavimas nustatant prioritetinius mokyklos aplinkos bei sąlygų gerinimo klausimus

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

6.1. Pranešimai mokyklos mokytojų taryboje apie aplinkos veiksnių įtaką sveikatai, nustatant prioritetinius mokyklos aplinkos bei sąlygų gerinimo klausimus.

6.2. Vertinti mokyklos patalpų valymo kokybę bei tikrinti ar naudojamos tik gamintojų paženklintos, leistinos valymo priemonės.

6.3. Atlikti ugdymo proceso auditą, įvertinant ar chemijos pamokose naudojamos tik leistinos cheminės medžiagos [15].

6.4. Vertinti mokyklos aplinką dėl atitikties visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų reikalavimams:

6.4.1. patalpų apšvietimas;

6.4.2. patalpų mikroklimato režimas;

6.4.3. suolų būklė ir mokinių susodinimas;

6.4.4. ugdymo patalpų, stadionų būklė.

6.5. Informuoti mokyklos administraciją apie nustatytas neatitiktis (pažeidimus), teikti siūlymus joms pašalinti. Nustatytų neatitiktį pašalinimo kontrolė.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai.

Mokyklos aplinkai apibūdinti reikėtų sudaryti mokyklos sveikatos pasą, kuriame būtų surašyti duomenys apie mokymo ir pagalbines patalpas, jų įrangą ir kt. Tai galima daryti visus mokslo metus. Ir mokyklos mokiniai galėtų atlikti šios funkcijos įgyvendinimo darbus ugdymo proceso metu. Pavyzdžiui, mokydamiesi fiziką mokiniai galėtų išmatuoti klasių dirbtinį apšviestumą, nes apšvietimo matavimo prietaisus – liuksmetrus kai kurios mokyklos jau turi, analogiškai galima išmatuoti mikroklimatą (temperatūrą, oro judėjimo greitį, santykinę drėgmę) ir t.t. Mokyklos administracijos sprendimams priimti tų duomenų turėtų pakakti. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti mokyklos tualetams, prausykloms ir dušams, o tai labai susiję su mokinio asmens higienos įgūdžių formavimu. Negalima tikėtis suformuoti gerus asmens higienos įgūdžius, jei nėra galimybės nusiprausti po sporto užsiėmimų po dušu ar nusiplauti rankas prieš valgant.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti dokumentuotų siūlymų mokyklos administracijai skaičių, auditų skaičių, mokyklos patalpų

vertinimo skaičių ir kt.

7. Pasiūlymų mokyklos vadovui dėl reikalingų priemonių, užtikrinančių traumų ir nelaimingų atsitikimų prevenciją mokykloje, teikimas

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

7.1. Vykdyti traumų, įvykstančių ugdymo proceso metu bei pakeliui į mokyklą ir iš jos, registraciją.

7.2. Atlikti traumų pobūdžio, vietos, laiko, priežasčių analizę ir informuoti mokyklos mokytojų tarybą apie traumatizmą mokykloje.

7.3. Inicijuoti ir dalyvauti rengiant mokinių traumų ir nelaimingų atsitikimų prevencijos priemones (planą).

7.4. Dalyvauti sprendžiant mokinių pavežimo iki mokyklos ir iš jos saugumo klausimus.

7.5. Organizuoti konsultacijas su darbų saugos inspekcijos specialistais dėl sporto salių, sporto aikštynų, technologijų kabinetų įrangos, atitinkančios visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų reikalavimams, įrengimo.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Pasaulio sveikatos organizacija skelbia, kad nelaimingi atsitikimai yra pagrindinė paauglių mirties priežastis, todėl mokinių sveikatos specialistui ši darbo sritis turėtų būti viena iš prioritetinių ir vykdoma visus mokslo metus. Akcentai galėtų būti sausio ir gegužės mėnesiais, atlikus traumų analizę [17]. Tikėtina, kad vienos mokyklos mastu ši analizė neleis atskleisti visų traumų dėsningumų ar priežasčių, todėl galima būtų pateikti informaciją miesto ar rajono mastu.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti dokumentuotų siūlymų mokyklos administracijai skaičių, informacinių pranešimų skaičių,

mokyklos patalpų vertinimo saugos darbe klausimais skaičių ir kt.

8. Ugdymo proceso organizavimo atitikties visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų reikalavimams vertinimas

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

8.1. Teikti rekomendacijas sudarant pamokų tvarkaraščius, nustatant ugdymo režimą.

8.2. Atlikti ugdymo proceso higieninį auditą, apibendrinti gautus duomenis.

8.3. Teikti informaciją mokyklos administracijai apie ugdymo proceso atitiktį higieniniams reikalavimams.

8.4. Teikti informaciją mokytojų tarybai apie ugdymo procesų atitiktį visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų reikalavimams.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Rekomendacijas sudarant pamokų tvarkaraščius [25], nustatant ugdymo režimą mokinių sveikatos specialistas turėtų pateikti trimestro ar semestro pradžioje, o jei yra galimybė - prieš jiems prasidedant. Ugdymo proceso auditas turėtų būti atliekamas visus mokslo metus, geriausia tai daryti kartu su mokyklos administracija.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti stebėtų pamokų skaičių, dokumentuotų siūlymų mokyklos administracijai skaičių, informacinių pranešimų skaičių ir kt.

9. Pagalba kūno kultūros mokytojams komplektuojant fizinio ugdymo grupes, informacijos dėl mokinių galimybės dalyvauti sporto varžybose teikimas kūno kultūros mokytojams

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

9.1. Sudaryti fizinio pajėgumo grupių sąrašus, duomenis pateikti kūno kultūros mokytojams ir juos konsultuoti apie fizinio lavinimo grupes.

9.2. Stebėti kūno kultūros pamokas, vertinti pamokos struktūros higieninius aspektus, konsultuoti kūno kultūros mokytojus apie fizinius krūvius vaikams, turintiems sveikatos sutrikimų.

9.3. Informuoti kūno kultūros mokytojus apie mokinių galimybę dalyvauti sporto varžybose, remiantis jų sveikatos pažymomis. Užtikrinti mediko dalyvavimą mokyklos sporto renginiuose.

9.4. Organizuoti sportinių įrenginių bei inventoriaus saugumo auditą.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Mokinių fizinio pajėgumo grupių sąrašus reikia sudaryti pagal mokinių sveikatos pažymą, kurias jie pristato mokslo metų pradžioje. Sąrašai visus mokslo metus turi būti papildomi, atsižvelgiant į tai, kokias mokiniai po ligos pristato gydytojų rekomendacijas. Visus mokslo metus reikėtų dalykiškai bendradarbiauti su kūno kultūros mokytojais, juos konsultuojant, informuojant apie mokinių galimybę dalyvauti sporto varžybose ar motyvuojant, kad visų fizinio pajėgumo grupių mokiniai būtų užimti fizinio lavinimo pratybose pagal gydytojų rekomendacijas.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti mokinių fizinio pajėgumo grupių sąrašo sudarymą, stebėtų pamokų skaičių, dokumentuotų siūlymų mokyklos administracijai skaičių, konsultacinių-informacinių pranešimų skaičių ir kt.

10. Informacijos apie kasmetinius mokinių sveikatos profilaktinius patikrinimus kaupimas, informacijos apibendrinimas bei ne rečiau kaip 1 kartą per metus (mokslo metų pradžioje) pateikimas mokyklos bendruomenei bei kitoms institucijoms teisės aktų nustatyta tvarka

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

10.1. Rinkti informaciją apie mokinių sveikatą, ją kaupti ir analizuoti.

10.2. Informuoti mokyklos (atskirų klasių) bendruomenę apie mokinių sveikatą.

10.3. Pagal kompetenciją nustatyta tvarka teikti duomenis visuomenės sveikatos centrams ir kitoms suinteresuotoms institucijoms.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Informacijos apie mokinių sveikatą rinkimas, kaupimas ir analizė turėtų būti atliekamas visus mokslo metus. Pirmasis etapas turėtų prasidėti spalio mėnesį, kai mokiniai pristato savo sveikatos pažymą iš juos prižiūrinčių gydytojų. Analizė visus mokslo metus turi būti papildoma, atsižvelgiant į tai, kokias mokiniai po ligos pristato gydytojų rekomendacijas. Duomenys turi būti pateikiami mokyklos administracijai ir bendruomenei, o teisės aktų nustatytais terminais – ir kitoms suinteresuotoms institucijoms, pvz., visuomenės sveikatos centrams iki kiekvienų metų sausio 5 d.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti analizių skaičių (pagal amžių, klases ir pan.), dokumentuotų siūlymų mokyklos administracijai skaičių, informacinių pranešimų mokyklos bendruomenei skaičių ir kt.

11. Asmens sveikatos priežiūros įstaigų specialistų rekomendacijų dėl mokinių sveikatos pateikimas klasės auklėtojui (mokytojams) bei šių rekomendacijų įgyvendinimo priežiūra mokykloje

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

11.1. Informuoti mokytojus (klasių auklėtojus) ir tėvus apie vaikų sveikatos profilaktinių patikrinimų rezultatus.

11.2. Prižiūrėti kaip vykdomos asmens sveikatos priežiūros įstaigų specialistų rekomendacijos.

11.3. Teikti rekomendacijas dėl mokinių sveikatos klasės auklėtojams.

11.4. Vykdyti rekomendacijų dėl mokinių sveikatos įgyvendinimo priežiūrą.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Informacija apie mokinių sveikatos profilaktinių patikrinimų rezultatus mokytojus (klasių auklėtojus) turi pasiekti kaip galima greičiau, tuoj pat kai mokiniai pristato dokumentus iš gydytojų. Pagal gydytojų rekomendacijas mokytojai turėtų sudaryti individualius mokymo planus, klasės auklėtojai susodinti mokinius klasėje ir t.t. Mokinių sveikatos specialistas turėtų visus mokslo metus vykdyti gydytojų rekomendacijų dėl mokinių sveikatos įgyvendinimo priežiūrą.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti informacijų mokytojams (klasių auklėtojams) skaičių, dokumentuotų siūlymų mokytojams, klasių auklėtojams, mokyklos administracijai skaičių, informacinių pranešimų mokyklos bendruomenei skaičių ir kt.

12. Lėtinių neinfekcinių ligų rizikos veiksnių (alkoholio, tabako, narkotikų vartojimas ir kt.) paplitimo nustatymas

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

12.1. Inicijuoti alkoholio, tabako, narkotikų vartojimo (rizikingos elgsenos) paplitimo tyrimus mokykloje.

12.2. Registruoti rizikos veiksnių paplitimą (padidėjusio kraujospūdžio, antsvorio ir kt.)

12.3. Mokyti mokinius, mokytojus ir tėvus optimaliai gyventi sergant įvairiomis lėtinėmis ligomis (alergijomis, astma, diabetu, epilepsija, hemofilija ir kt.)

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Lėtinių neinfekcinių ligų rizikos veiksnių (alkoholio, tabako, narkotikų vartojimas ir kt.) paplitimo nustatymas yra labai atsakingas, gana

sudėtingas ir imlus darbo laikui procesas, todėl jis turi būti vykdomas visus mokslo metus. Tyrimui atlikti tikslinga pakviesti šios srities mokslininkus[6], o pačiam mokinių sveikatos specialistui jiems padėti atlikti tyrimus. Atsižvelgiant į tai, kad yra mokinių, sergančių įvairiomis lėtinėmis ligomis (alergijomis, astma, diabetu, epilepsija, hemofilija ir kt.), todėl mokinių sveikatos specialistas mokslo metų pradžioje turėtų su tais mokiniams asmeniškai susipažinti. Atitinkamai reikėtų pasirengti patiems ir supažindinti klasių auklėtojus kaip teikti pirmąją pagalbą tokiems mokiniams. Pagalbos schemos turi būti parengtos mokslo metų pradžioje.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti tyrimų skaičių, mokinių, sergančių lėtinėmis ligomis (alergijomis, astma, diabetu, epilepsija, hemofilija ir kt.) sąrašą, pirmosios pagalbos schemų skaičių ir pan.

13. Dalyvavimas mokyklos prevencinio darbo grupėse, sprendžiančiose mokinių psichologines, adaptacijos ir socialines problemas

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

13.1. Dalyvauti mokyklos prevencinio darbo grupėje.

13.2. Teikti siūlymus sprendžiant mokinių psichologines ir socialines problemas.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Mokinių sveikatos specialistas turėtų dalyvauti mokyklos prevencinio darbo grupėje visus mokslo metus. Dalyvavimas būtų labai prasmingas, jei jo iniciatyva mokykla įsitrauktų į specialiąją ugdymo programą, padedančią mokiniams susidaryti sveikatai palankius gyvenimo įgūdžius, stiprinti savarankiškumą bei atsparumą neigiamoms visuomenės įtakoms. Ši programa Lietuvoje daugiau žinoma „Sniego gniūžtės“ [5] pavadinimu.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti konkretaus dalyvavimo mokyklos prevencinio darbo grupėje atvejus, veiksmus ir mokyklos įtraukimą į „Sniego gniūžtės“ programą.

14. Pagalba organizuojant mokinių imunoprofilaktiką

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

14.1. Organizuoti mokinių skiepimų kalendoriaus įgyvendinimą ir vykdymo priežiūrą.

14.2. Pateikti mokyklos stende informaciją apie profilaktinių skiepimų svarbą bei skiepimo kalendorių.

14.3. Skleisti informaciją apie profilaktinius gripo skiepimus.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Mokiniai turi būti skiepjami atsižvelgiant į nustatytus terminus, t.y. per visus mokslo metus. Tam mokslo metų pradžioje reikėtų pradėti bendradarbiauti su mokinio šeimos gydytoju. Informacija apie profilaktinių skiepimų svarbą bei skiepimo kalendorių mokyklos stende turėtų būti rengiama atsižvelgiant į sezoną ir pan. Informacija apie profilaktinius skiepimus turėtų pasiekti ir mokinių tėvus, mokytojus, mokyklos administraciją.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti informaciją mokytojams (klasių auklėtojams) skaičių, dokumentuotų siūlymų tėvams, mokytojams, klasių auklėtojams, mokyklos administracijai skaičių, informacinių pranešimų mokyklos stenduose skaičių ir kt.

15. Informacijos visuomenės sveikatos centrai apskrityje teikimas, įtarus užkrečiamąją ligą ar apsinuodijimą mokykloje

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

15.1. Teikti informaciją visuomenės sveikatos centrai apskrityje, įtarus apsinuodijimą ar užkrečiamąją ligą mokykloje.

15.2. Informuoti mokyklos bendruomenę apie mokinių sergamumą užkrečiamosiomis ligomis.

15.3. Registruoti užkrečiamosios ligos įtarimo ar apsinuodijimo atvejus, kaupti informaciją ir ją analizuoti.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Įtarus užkrečiamąją ligą ar apsinuodijimą mokykloje, informacija visuomenės sveikatos centrui apskrityje teikiama teisės aktų nustatyta tvarka. Prireikus šios priemonės turi būti įgyvendinamos visus mokslo metus. Pranešimai mokyklos bendruomenei apie mokinių sergamumą užkrečiamosiomis ligomis turi būti pateikiami turint pakankamai patikimos analitinės medžiagos.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti informacijų (pranešimų) skaičių.

16. Visuomenės sveikatos centro apskrityje specialistų nurodytų užkrečiamųjų ligų epidemiologinės priežiūros priemonių įgyvendinimas mokykloje

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės

16.1. Dalyvauti nustatant užkrečiamųjų ligų priežastis.

16.2. Organizuoti visuomenės sveikatos centro apskrityje specialistų nurodytų priešepideminių priemonių vykdymą ir atlikti jų vykdymo priežiūrą.

16.3. Rengti informacinę medžiagą apie užkrečiamųjų ligų prevenciją ir ją platinti.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Mokinių sveikatos specialistas, nepriklausomai nuo savo tiesioginio pavaldumo, kaip mokyklos atstovas turi dalyvauti nustatant užkrečiamųjų ligų priežastis, jei tai siejama su mokyklos veikla. Kai nustatomi mokinių

užkrečiamųjų ligų atvejais, mokinių sveikatos specialistas turi padėti mokyklos administracijai organizuoti visuomenės sveikatos centro apskrityje specialistų nurodytų priešepideminių priemonių vykdymą. Prireikus šios priemonės turi būti įgyvendinamos visus mokslo metus.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti konkretaus dalyvavimo užkrečiamųjų ligų mokykloje prevencinio darbo atvejus, veiksmus, atliekant priešepidemines priemones, leidinių skaičių, kiekį ir pan.

17. Pirmosios medicinos pagalbos teikimas ir koordinavimas

Rekomenduojamos šios funkcijos įgyvendinimo priemonės:

17.1. Teikti pirmąją medicinos pagalbą įvykus nelaimingam atsitikimui.

17.2. Pranešti mokinio tėvams apie įvykį, esant reikalui, iškviešti greitąją pagalbą ir palydėti mokinį į sveikatos priežiūros įstaigą.

17.3. Sukomplektuoti pirmosios pagalbos rinkinius mokykloje, dirbtuvėse, sveikatos kabinete ir kitose mokyklos administracijos nustatytose vietose, vykdyti jų naudojimosi priežiūrą.

17.4. Prižiūrėti, kad mokytojai išklaustyti pirmosios medicinos pagalbos mokymo kursą, informuoti administraciją.

17.5. Organizuoti besidominčių mokinių mokymą teikti pirmąją medicinos pagalbą.

17.6. Analizuoti pirmosios medicinos pagalbos teikimo atvejus, informaciją pateikti mokyklos administracijai.

Rekomenduojami šios funkcijos priemonių įgyvendinimo terminai

Mokinių sveikatos specialistas turi suteikti pirmąją medicinos pagalbą įvykus nelaimingam atsitikimui. Atsižvelgiant į tai, kad mokinių sveikatos specialistas dėl savo išsilavinimo ir žinių turi daugiausia patyrimo, prireikus

jis turėtų palydėti mokinį į sveikatos priežiūros įstaigą. Šios priemonės yra ekstremalios ir jų vykdymas turi būti operatyvus visus mokslo metus.

Kadangi mokytojai turi būti išklause pirmosios medicinos pagalbos mokymo kursą [1] ir ne tik dėl teisės aktų reikalavimų, bet ir dėl jų darbo su didelėmis mokinių grupėmis, galima visus mokslo metus jų kompetenciją taisyti klausimais didinti. Sudarius mokytojų grupes, galima juos mokyti.

Priemonių įgyvendinimo kriterijais galima naudoti apmokytų mokinių ir mokytojų skaičių, suteiktos pagalbos skaičių ir pan.

Reikia suprasti, kad veiksmingas laiko tvarkymas ir pateiktos funkcijų įgyvendinimo rekomendacijos (priemonės, įgyvendinimo terminai, įgyvendinimo kriterijai ir kt.) nereiškia griežtos rutinos. Gali būti taikomi ir kiti veiklos metodai (pvz., probleminis mokymas, situacijų modeliavimas ir pan.), kurių tikslas – socialinių įgūdžių, atsparumo ugdymas ir t.t.

Darbų grafiko sudarymas ir planavimas nėra vienkartiniai veiksmai. Kartais tenka atsižvelgti ir į įvairius atsitiktinumus ar kasdieninius rūpesčius.

Mokinių sveikatos specialisto, dirbančio mokykloje, pavyzdinis darbo planas

Funkcija	Priemonės pavadinimas	Įvykdymo laikas	Vykdytojai	Priemonės įgyvendinimo kriterijai
1. Sveikatinimo veiklos metodinių konsultacijų mokytojams, mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams) teikimas bei metodinės ir informacinės medžiagos mokinių sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo klausimais kaupimas	1.1. Paskaitos mokyklos mokytojų taryboje vaikų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo klausimais	Per mokslo metus		Paskaitų skaičius
	1.2. Pasitarimai su būsimų pirmokų tėvais (globėjais, rūpintojais) pasiruošimo mokyklai klausimais	Per mokslo metus		Pasitarimų skaičius
	1.3. Klausimų ir atsakymų valandėlės mokiniams sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo klausimais	Per mokslo metus		Valandėlių skaičius
	1.4. Apklausos metodu įvertinti sveikatos žinių poreikį: 1.4.1. mokinių 1.4.2. mokytojų 1.4.3. tėvų	Pradėjus dirbti, vėliau kas 2 metai		Sudarytų anketų, atliktų apklausų, apklaustųjų skaičius, atliktos duomenų analizės
	1.5. Teikti individualias metodines konsultacijas besikreipiantiems pagalbos arba matant konkrečią problemą: 1.5.1. mokiniams 1.5.2. tėvams 1.5.3. mokytojams	Per mokslo metus		Konsultacijų skaičius

	1.6. Kaupti ir padaryti prieinamą informacinę, metodinę medžiagą mokinių sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo klausimais, pvz., fizinės aplinkos įtaka mokinių sveikatai, psichologinės aplinkos įtaka mokinių sveikatai, mokinių darbo ir poilsio režimas, fizinio aktyvumo įtaka sveikatai, mityba ir sveikata, žalingi įpročiai ir pan.	Per mokslo metus		Metodinės medžiagos skaičius ir įvairovė
	1.7. Dalyvauti mokyklos tarybos, mokyklos administracijos, tėvų, mokinių susirinkimuose ir pateikti informaciją apie problemas, susijusias su mokinių sveikatos išsaugojimu ir stiprinimu	Per mokslo metus		Pateiktų informacijų skaičius
2. Informacijos sveikatos išsaugojimo bei stiprinimo klausimais teikimas ir šios informacijos sklaida (mokyklos stenduose, renginiuose, viktorinose ir pan.) mokyklos bendruomenei	2.1. Supažindinti mokyklos bendruomenę su sveikatos žinių tyrimo duomenimis, palyginant su ankstesnių tyrimų rezultatais	Atlikus tyrimą		Pateiktų informacijų skaičius
	2.2. Inicijuoti stendo, skirto sveikatos išsaugojimo bei stiprinimo klausimams, įrengimą. Kartu su biologijos, kūno kultūros, technologijų mokytojais ir mokiniais rengti ir keisti informaciją	Mokslo metų pradžioje, vėliau periodiškai		Parengtų temų skaičius
	2.3. Motyvuoti, inicijuoti ir konsultuoti mokinius, rengiančius informaciją stendams ar informacinių technologijų svetainėms	Per mokslo metus		Suteiktų konsultacijų skaičius
	2.4. Organizuoti diskusijas mokiniams įvairiomis sveikatos temomis (atsižvelgiant į poreikį)	Per mokslo metus		Diskusijų, temų ir dalyvių skaičius
	2.5. Inicijuoti, konsultuoti ar paremti Pasaulio sveikatos organizacijos dienų renginius mokykloje	Per mokslo metus		Priemonių jose dalyvavusių skaičius
	2.6. Rengti stendų medžiagą, skirtą Pasaulio sveikatos organizacijos atmintinoms dienoms	Per mokslo metus		Stendų skaičius

	2.7. Organizuoti viktorinas sveikatos stiprinimo klausimais 1 – 4 ir 5 – 8 klasių mokiniams	Per mokslo metus		Viktorinų ir dalyvavusiųjų skaičius
	2.8. Parengti informacinę medžiagą aktualiais sveikatos stiprinimo klausimais ir ją platinti	Per mokslo metus		Informacijų skaičius
3. Mokyklos sveikatinimo projektų (programų) rengimo inicijavimas ir dalyvavimas juos įgyvendinant	3.1. Rengti Sveikatos apsaugos ministerijos ar savivaldybių skelbiamų programų projektus bei inicijuoti jų įgyvendinimą mokyklose	Per mokslo metus		Rengti projektai
	3.2. Dalyvauti programoje „Sveikiausia klasė“	Per mokslo metus		Dalyvavimas
	3.3. Dalyvauti programoje „Nerūkanti klasė“	Per mokslo metus		Dalyvavimas
	3.4. Dalyvauti projekte „Smurtas prieš vaikus“	Per mokslo metus		Dalyvavimas
4. Pagalba mokiniams ugdati sveikos gyvensenos ir asmens higienos įgūdžius	4.1. Teikti individualias konsultacijas dėl sveikos gyvensenos ir asmens higienos įgūdžių formavimo: 4.1.1. mokiniams 4.1.2. tėvams 4.1.3. mokytojams	Per mokslo metus		Konsultacijų skaičius
	4.2. Atlikti mokinių asmens higienos patikrinimą	Kartą per ketvirtį		Patikrinimų skaičius
	4.3. Inicijuoti ir/ar organizuoti mokinių susitikimus su vietos specialistais aktualiais sveikos gyvensenos ir asmens higienos klausimais	Per mokslo metus		Susitikimų skaičius
	4.4. Dalyvauti programoje vaikų sveikatos gerinimo klausimais. (pvz., Klaipėdos m. vaikų sveikatos gerinimo programa 2002 – 2012 metams“)	Per mokslo metus		Dalyvavimo skaičius

	4.5. Konkursų geriausiai sveikatos stiprinimo ar turinčiai geriausiai asmens higienos įgūdžius klasei išrinkti organizavimas	Per mokslo metus		Konkursas
	4.6. Dalyvauti saugaus eismo konkursuose, skirtiems traumų profilaktikai	Per mokslo metus		
5. Mokinių maitinimo organizavimo priežiūra, skatinant sveiką mitybą bei sveikos mitybos įgūdžių formavimą	5.1. Konsultuoti specialistus, atsakingus už mokinių maitinimą, sveikos mitybos klausimais	Per mokslo metus		Konsultacijų skaičius
	5.2. Dalyvauti sudarant vaikų maitinimo valgiaraščius, asortimentą, derinant mokinių maitinimosi tvarkaraštį	Per mokslo metus		
	5.3. Organizuoti diskusijas „Sveikas ir nesveikas maistas“ (Renginys PSO sveikatos dienai)	Balandžio mėn.		Diskusijų skaičius
	5.4. Vertinti maisto gamybos vietas bei gamybos proceso atitiktį visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktams. Informuoti mokyklos administraciją apie nustatytas neatitiktis (pažeidimus) bei siūlyti priemones joms pašalinti. Nustatytų pažeidimų pašalinimo kontrolė.	Kartą per mėnesį		Vertinimų skaičius
	5.5. Sudaryti sąrašus vaikų, kuriems reikalingas tausojantis maitinimas, ir pateikti maisto gamintojui. Informuoti tėvus apie tausojančio maitinimo galimybę mokykloje	Kasmet rugsėjo mėn.		Sąrašas
6. Mokyklos aplinkos atitiktis visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų reikalavimams vertinimas, dalyvavimas nustatant prioritetinius mokyklos	6.1. Pranešimai mokyklos mokytojų taryboje apie aplinkos veiksnių įtaką sveikatai, nustatant prioritetinius mokyklos aplinkos bei sąlygų gerinimo klausimus.	Per mokslo metus		Pasiūlymų, priimtų sprendimų skaičius

aplinkos bei sąlygų gerinimo klausimus	6.2. Vertinti mokyklos patalpų valymo kokybę bei tikrinti ar naudojamos tik gamintojų paženklintos, leistinos valymo priemonės.	Per mokslo metus		Vertinimų skaičius
	6.3. Atlikti ugdymo proceso auditą, įvertinant ar chemijos pamokose naudojamos tik leistinos cheminės medžiagos	Mokslo metų pradžioje ir užsakant naujas chemines medžiagas		Auditų skaičius
	6.4. Vertinti mokyklos aplinką dėl atitikties visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų reikalavimams: 6.4.1. patalpų apšvietimas 6.4.2. patalpų mikroklimato režimas 6.4.3. suolų būklė ir mokinių susodinimas 6.4.4. ugdymo patalpų, stadionų būklė Mokyklos administracijos informavimas apie nustatytus neatitikimus (pažeidimus) bei siūlymai juos pašalinti. Nustatytų neatitikimų pašalinimo kontrolė	Žiemos sezonu Šildymo sezonu 2k per mokslo metus 2k per mokslo metus atlikus patikrinimus		Dokumentuotų tikrinimų skaičius, dokumentuotų pasiūlymų skaičius, rastų pažeidimų skaičius
7. Pasiūlymų mokyklos vadovui dėl reikalingų priemonių, užtikrinančių traumų ir nelaimingų atsitikimų prevenciją mokykloje, teikimas	7.1. Vykdyti traumų, įvykstančių ugdymo proceso metu bei pakeliui į mokyklą ir iš jos, registraciją	Per mokslo metus		Registracijos duomenys
	7.2. Atlikti traumų pobūdžio, vietos, laiko, priežasčių analizę ir informuoti mokyklos mokytojų tarybą apie traumatizmą mokykloje.	Sausio mėn. Gegužės mėn.		Atliktų analizių skaičius, pranešimų skaičius
	7.3. Inicijuoti ir dalyvauti rengiant mokinių traumų ir nelaimingų atsitikimų prevencijos priemonių planą	Per mokslo metus		Dokumentuotų pasiūlymų skaičius, iš jų atsižvelgta

	7.4. Dalyvauti sprendžiant mokinių pavežimo iki mokyklos ir iš jos saugumo klausimus	Per mokslo metus		Dokumentuotų pasiūlymų skaičius, iš jų atsižvelgta
	7.5. Organizuoti konsultacijas su darbų saugos inspekcijos specialistais dėl sporto salių, sporto aikštynų, technologijų kabinetų įrangos, atitinkančios visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų reikalavimams, įrengimo	Per mokslo metus		Konsultacijų skaičius
8. Ugdymo proceso organizavimo atitiktis visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų reikalavimams vertinimas	8.1. Teikti rekomendacijas sudarant pamokų tvarkaraščius, nustatant ugdymo režimą	Trimestro ar semestro pradžioje		Dokumentuotų pasiūlymų skaičius, iš jų atsižvelgta
	8.2. Atlikti ugdymo proceso higieninį auditą, apibendrinti gautus duomenis	Per mokslo metus		Dokumentuotų pasiūlymų skaičius, iš jų atsižvelgta
	8.3. Teikti informaciją mokyklos administracijai apie ugdymo proceso neatitikimą higieniniams reikalavimams	Per mokslo metus		Dokumentuotų pasiūlymų skaičius, iš jų atsižvelgta
	8.4. Informacijos mokytojų tarybai apie nustatytus ugdymo procesų neatitikimus visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų reikalavimams pateikimas	Per mokslo metus		Dokumentuotų pasiūlymų skaičius, iš jų atsižvelgta
9. Pagalba kūno kultūros mokytojams komplektuojant fizinio ugdymo grupes, informacijos dėl mokinių galimybes dalyvauti sporto varžybose teikimas kūno kultūros mokytojams	9.1. Sudaryti fizinio pajėgumo grupių sąrašus, duomenis pateikti kūno kultūros mokytojams ir juos konsultuoti apie fizinio lavinimo grupes	Kasmet, Rugsėjo - spalio mėn.		Sąrašų ir konsultacijų skaičius
	9.2. Stebėti kūno kultūros pamokas, vertinti pamokos struktūros higieninius aspektus, konsultuoti kūno kultūros mokytojus apie fizinius krūvius vaikams, turintiems sveikatos sutrikimų	Per mokslo metus		Stebėtų pamokų skaičius, konsultacijų skaičius

	9.3. Informuoti kūno kultūros mokytojus apie mokinių galimybę dalyvauti sporto varžybose, remiantis jų sveikatos pažymomis. Užtikrinti mediko dalyvavimą mokyklos sporto renginiuose	Per mokslo metus		Informacijų skaičius, sporto renginių, kuriuose buvo medikas, skaičius
	9.4. Organizuoti sportinių įrenginių bei inventoriaus saugumo auditą	Per mokslo metus		Dokumentuotų pasiūlymų skaičius, iš jų atsižvelgta
10. Informacijos apie kasmetinius mokinių sveikatos profilaktinius patikrinimus kaupimas, informacijos apibendrinimas bei ne rečiau kaip 1 kartą per metus (mokslo metų pradžioje) pateikimas mokyklos bendruomenei bei kitoms institucijoms teisės aktų nustatyta tvarka	10.1. Informacijos apie mokinių sveikatą rinkimas, kaupimas ir analizė	Kasmet, Rugsėjo - spalio mėn.		Registro duomenys, analitinė ataskaita
	10.2. Pranešimai mokyklos (atskirų klasių) bendruomenei apie mokinių sveikatą.	Kasmet, lapkričio mėn.		Pranešimų skaičius
	10.3. Duomenų pateikimas visuomenės sveikatos centrams ir kitoms suinteresuotoms institucijoms	Kasmet, iki sausio 5 d.		Vienkartinis duomenų pateikimas
11. Asmens sveikatos priežiūros įstaigų specialistų rekomendacijų dėl mokinių sveikatos pateikimas klasės auklėjtoji (mokytojams) bei šių rekomendacijų įgyvendinimo priežiūra mokykloje	11.1. Informuoti mokytojus (klasių auklėjtojus) ir tėvus apie vaikų profilaktinių patikrinimų rezultatus	Kasmet, lapkričio mėn.		Informacijų skaičius
	11.2. Asmens sveikatos priežiūros įstaigų specialistų rekomendacijų įgyvendinimo priežiūra	Per mokslo metus		Dokumentuotų pasiūlymų skaičius, iš jų atsižvelgta

	11.3. Teikti rekomendacijas dėl mokinių sveikatos klasės auklėtojams	Per mokslo metus		Dokumentuotų pasiūlymų skaičius, iš jų atsižvelgta
	11.4. Vykdyti rekomendacijų dėl mokinių sveikatos įgyvendinimo priežiūrą	Per mokslo metus		Dokumentuotų pasiūlymų skaičius, iš jų atsižvelgta
12. Lėtinių neinfekcinių ligų rizikos veiksnių (alkoholio, tabako, narkotikų vartojimas ir kt.) paplitimo nustatymas	12.1. Inicijuoti alkoholio, tabako, narkotikų vartojimo (rizikingos elgsenos) paplitimo tyrimus mokykloje	Per mokslo metus		Tyrimų skaičius
	12.2. Registruoti rizikos veiksnių paplitimą (padidėjusio kraujospūdžio, antsvorio ir t.t.)	Per mokslo metus		Registro duomenys
	12.3. Mokyti mokinius, mokytojus ir tėvus optimaliai gyventi, sergant įvairiomis lėtinėmis ligomis (alergijomis, astma, diabetu, epilepsija, hemofilija ir kt.)	Per mokslo metus		Pamokų, konsultacijų skaičius
13. Dalyvavimas mokyklos prevencinio darbo grupėse, sprendžiančiose mokinių psichologines, adaptacijos ir socialines problemas	13.1. Dalyvauti mokyklos prevencinio darbo grupėje	Per mokslo metus		
	13.2. Teikti siūlymus sprendžiant mokinių psichologines ir socialines problemas	Per mokslo metus		Dokumentuotų pasiūlymų skaičius, iš jų atsižvelgta
14. Pagalba organizuojant mokinių imunoprofilaktiką	14.1. Organizuoti mokinių vakcinacijos kalendoriaus įgyvendinimą ir vykdymo priežiūrą	Per mokslo metus		Nukreiptų skiepytis mokinių skaičius
	14.2. Pateikti informaciją apie profilaktinių skiepimų svarbą bei skiepimo kalendorių mokyklos stende	Per mokslo metus		Informacinių pranešimų skaičius

	14.3. Skleisti informaciją apie gripo profilaktinius skiepėjimus	Per mokslo metus		Informacinių pranešimų skaičius
15. Informacijos visuomenės sveikatos centrui apskrityje teikimas, įtarus užkrečiamąją ligą ar apsinuodijimą mokykloje	15.1. Teikti informaciją apskrities VSC įtarus apsinuodijimą ar užkrečiamąją ligą mokykloje	Esant susirgimui		Savalaikis informacijos pateikimas
	15.2. Informuoti mokyklos bendruomenę apie mokinių sergamumą užkrečiamosiomis ligomis	Per mokslo metus		Informacinių pranešimų skaičius
	15.3. Registruoti užkrečiamosios ligos įtarimo ar apsinuodijimo atvejus, kaupti informaciją ir ją analizuoti	Per mokslo metus		Analitinių ataskaitų skaičius
16. Visuomenės sveikatos centro apskrityje specialistų nurodytų užkrečiamųjų ligų epidemiologinės priežiūros priemonių įgyvendinimas mokykloje	16.1. Dalyvauti nustatant užkrečiamųjų ligų priežastis	Per mokslo metus		Dokumentuotų pasiūlymų skaičius, iš jų atsižvelgta
	16.2. Organizuoti visuomenės sveikatos centro apskrityje specialistų nurodytų priešepideminių priemonių vykdymą ir atlikti jų vykdymo priežiūrą	Per mokslo metus		Dokumentuotų pasiūlymų skaičius, iš jų atsižvelgta
	16.3. Informacinių leidinių apie užkrečiamųjų ligų prevenciją ruošimas ir platinimas	Per mokslo metus		Leidinių skaičius
17. Pirmosios medicinos pagalbos teikimas ir koordinavimas	17.1. Teikti pirmąją medicinos pagalbą įvykus nelaimingam atsitikimui	Esant reikalui		Atvejų skaičius, savalaikis pagalbos suteikimas

	17.2. Pranešti mokinio tėvams apie įvykį, esant reikalui, iškviešti greitąją pagalbą ir palydėti mokinį į sveikatos priežiūros įstaigą	Esant reikalui		Pranešimų ir kt. atvejų skaičius
	17.3. Sukomplektuoti pirmosios med. pagalbos rinkinius mokykloje, dirbtuvėse, sveikatos kabinete ir kitose mokyklos administracijos nustatytose vietose, vykdyti jų naudojimosi priežiūrą	Kasmet, rugpjūčio mėn., periodinis papildymas pagal poreikį		Komplektų skaičius, papildymo atvejų skaičius
	17.4. Prižiūrėti, kad mokytojai išklaustytų pirmosios med. pagalbos mokymo kursą, informuoti administraciją	Mokslo metų pradžioje		Išklausių skaičius
	17.5. Organizuoti besidominčių mokinių mokymą teikti pirmąją medicinos pagalbą	Per mokslo metus		Apmokytų mokinių skaičius
	17.6. Analizuoti pirmosios med. pagalbos teikimo atvejus, informaciją pateikti mokyklos administracijai	Birželio mėn. už metus		Analitinė ataskaita

SUMMARY

Methodic recommendations “Planning of School Public Health Professional Activities” are prepared aiming to help school public health professionals to plan their work in rational way and reach good quality. This is essential while carrying out tasks of public health professionals that are set up in Public Health Surveillance Rules, approved by the Order No. V-1035/ISAK-2680 of Minister of Health and Minister of Education from the 30th of December, 2005.

Definitions of terms used, peculiarities of health surveillance organization in schools, planning of school health professional activities, significance of analysis of measures foreseen in working plan and other important issues are discussed and described in these methodic recommendations. Means and ways of work to be included into working plan and algorithm of their implementation are given in this handbook as well as motivation arguments are presented. Shape and structure of plan of school public health professional is substantiated. *The Model Plan of Activities of Scholl Public Health Professional* is presented in methodic recommendations, where motivated and very detailed measures of health education, promotion and surveillance that are used to be implemented practically are listed.

LITERATŪRA

1. Asmenų, kurie dėl savo darbo ar kitos veiklos pobūdžio privalo įgyti pirmosios medicinos pagalbos teikimo žinių ir įgūdžių, profesijų ir veiklos sričių sąrašas bei mokymo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. sausio 31 d. įsakymu Nr. V-51 „Dėl asmenų, kurie privalo įgyti žinių sveikatos klausimais, profesijų sąrašo, ir asmenų, kurie dėl savo darbo ar kitos veiklos pobūdžio privalo įgyti pirmosios medicinos pagalbos teikimo žinių ir įgūdžių, profesijų ir veiklos sričių sąrašo bei mokymo tvarkos tvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2003, Nr.18-795.

2. Baranauskienė I., Petkevičiūtė N. Vadovo darbas. Metodinė priemonė. Kaunas, 2003.

3. Buis S. Etika ir visuomenės sveikata – įtampa tarp individo ir bendruomenės // Sveikatos aplinka, 2000, Nr.4.

4. Downie J et al. The every day realities of the multi – dimensional role of high school community nurse // Journal of Advanced Nursing, 2002; 19 (3): p.15-24.

5. Goštautas A., Pilkauskienė I. Intensyvus mokymas bendravimo psichologijos mokykloje. Kompleksinis bendravimo ugdymo ir priklausomybę sukeliančių medžiagų vartojimo profilaktikos modelis. Kaunas, 2004.

6. Goštautas A. Tabako ir etanolio vartojimas Lietuvoje 1972 – 2003 metais ir profilaktikos perspektyva. Kaunas, 2004.

7. Houghton C. A mentoring program for new school nurses // Journal of School Nursing, 2003; 19 (1): p.24-29.

8. Kaškauskas A., Mačiūnas E. Sanitarijos gydytojo deontologija // Sveikatos apsauga, 1988, Nr.6.

9. Lietuvos medicinos norma MN 111:2006 „Gydytojas vaikų hematologas. Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. V-411 // Valstybės žinios, 2006, Nr. 61-2219.

10. Lietuvos medicinos norma MN 14:2005 „Šeimos gydytojas. Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. V-1013 // Valstybės žinios, 2006, Nr. 3-62.

11. Lietuvos medicinos norma MN 59:2004 „Gydytojas dermatovenerologas. Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. V-899 // Valstybės žinios, 2004, Nr. 184-6814.

12. Lietuvos medicinos norma MN 89:2006 „Gydytojas alergologas ir klinikinis imunologas. Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. vasario 15 d. įsakymu Nr. V-130 // Valstybės žinios, 2006, Nr. 24-818.

13. Lietuvos standartas LST 1452:1997 Sveikata. Terminai ir apibrėžimai. Lietuvos standartizacijos departamentas.

14. Mačiūnas E., Genytė L., Juozulynas A. Higienos tarnybos raida pokario laikais // Sveikatos aplinka, 1999, Nr.3 priedas.

15. Mačiūnas E., Mačiūnienė R., Majus S., Juozulynas A. Aplinkos sveikata. Nuodingosios medžiagos. Vilnius, 2005.

16. Mačiūnas E., Mikulskienė R., Mačiūnienė R. Mokyklos sveikatinimo projektų vadyba. Metodinės rekomendacijos, Vilnius, 2006.

17. Mačiūnas E., Vainauskienė R., Pilipavičius R. Nelaimingų atsitikimų, susijusių su automobilių transportu, analizė Klaipėdos mieste // Medicinos teorija ir praktika, 2000, Nr.1 (21).
18. Mačiūnas E., Sketerskienė R., Chmieliauskaitė I. Sveikatos priežiūra mokykloje. Lietuvos higienistų ir epidemiologų sąjungos konferencija. Pranešimų medžiaga. Vilnius, 2005.
19. Mačiūnas E., Žvirblytė Virbickienė E., Juozulynas A., Lukšienė A. Evaluation of pupil's awareness of noise its sources // Acta medica Lituanika, 2005 Volume 12 No.4.
20. Martinkus B. Darbo procesų valdymas. Šiauliai, 2003.
21. Petkevičienė J., Barzda A., Bartkevičiūtė R., Abaravičius A. Sveikos mitybos rekomendacijos. Metodinė priemonė. Vilnius, 2005.
22. Šurkienė G., Stukas R. Įvairaus amžiaus vaikų mityba ir jos vertinimas. Mokomoji knyga. Vilnius, 2003.
23. Stoškus S., Beržinskienė D. Vadyba. Kaunas, 2005.
24. Sveikatos priežiūros mokykloje tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. V-1035/ ISAK-2680 // Valstybės žinios, 2005, Nr. 153-5657.
25. Vaitkevičius J.V. Sveikatos rizikos veiksnių valdymas ir savikontrolė ugdymo srityje. Šiauliai, 2005.
26. Wainwright P. Thomas J. Jones M. Health promotion and the role of the school nurse: a systematic review. Journal of Advanced Nursing, 2000, 32 (5), 1083-1091.
27. Zaborskis A., Šumskas L. Slaugos specialistės darbas mokykloje. Metodiniai patarimai. Panevėžys, 2000.

28. Doklad o sostojanii zdravoochranenii v Evrope 2002 g. Evropejskoje regionalnoje biuro VOZ, regionalnye publikacii VOZ, Evropeiskaja serija, № 97, Kopenhagen.

***Sveikatos priežiūros specialisto, dirbančio mokykloje,
darbo planavimas. Metodinės rekomendacijos***

Kalbos redaktorė *Vilija Magalinskienė*
Dizainerė *Evelina Mačiūnaitė*

SL 874. 2006 09 22 6,4 leid. apsk. I. Tiražas 1000 egz. Užsakymo Nr. 390
Valstybinis aplinkos sveikatos centras, Kalvarijų g. 153, LT-08221 Vilnius.
Spausdino NAUJOJI MATRICA, Linkmenų g. 28, LT-2045 Vilnius.